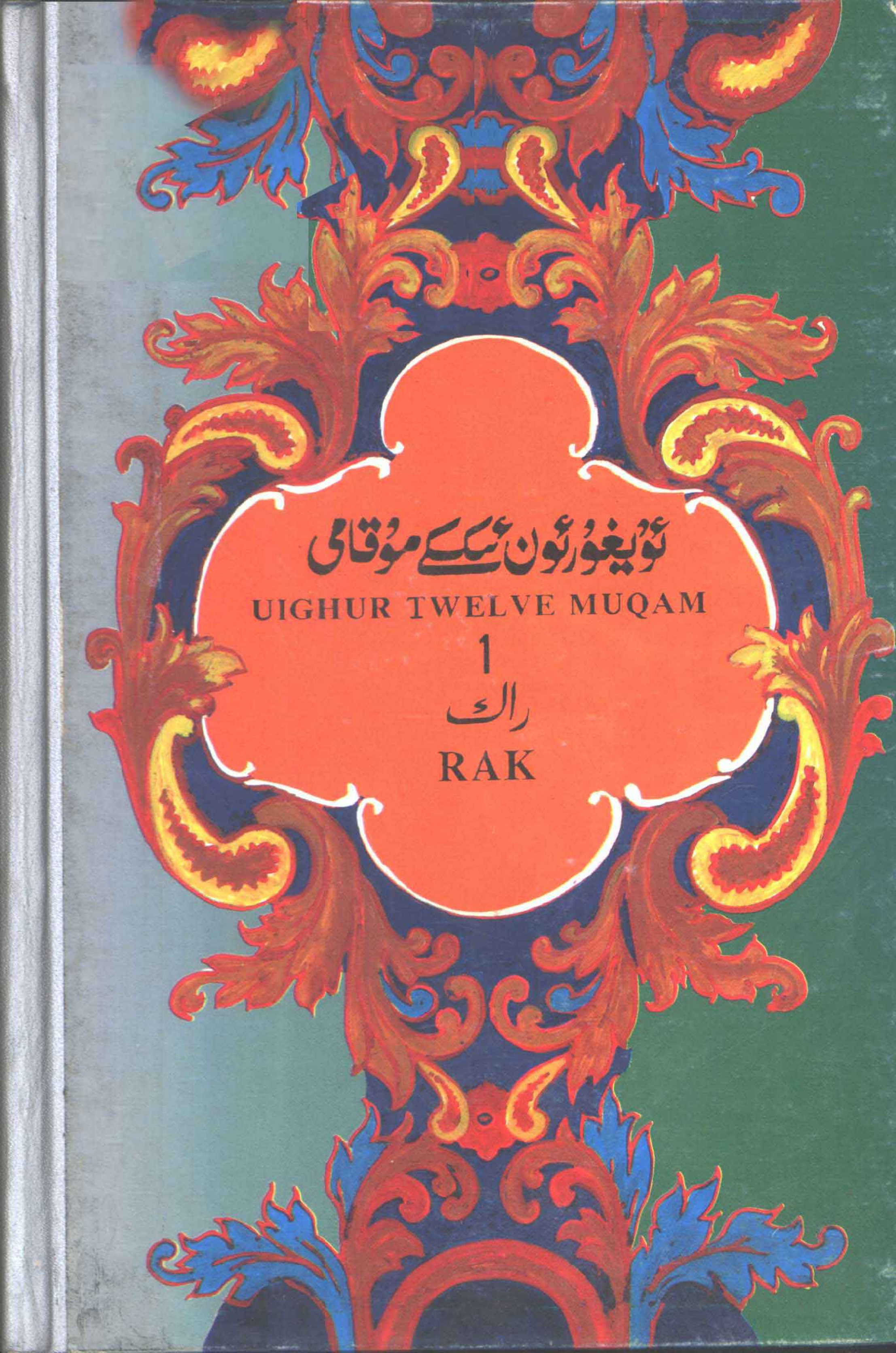
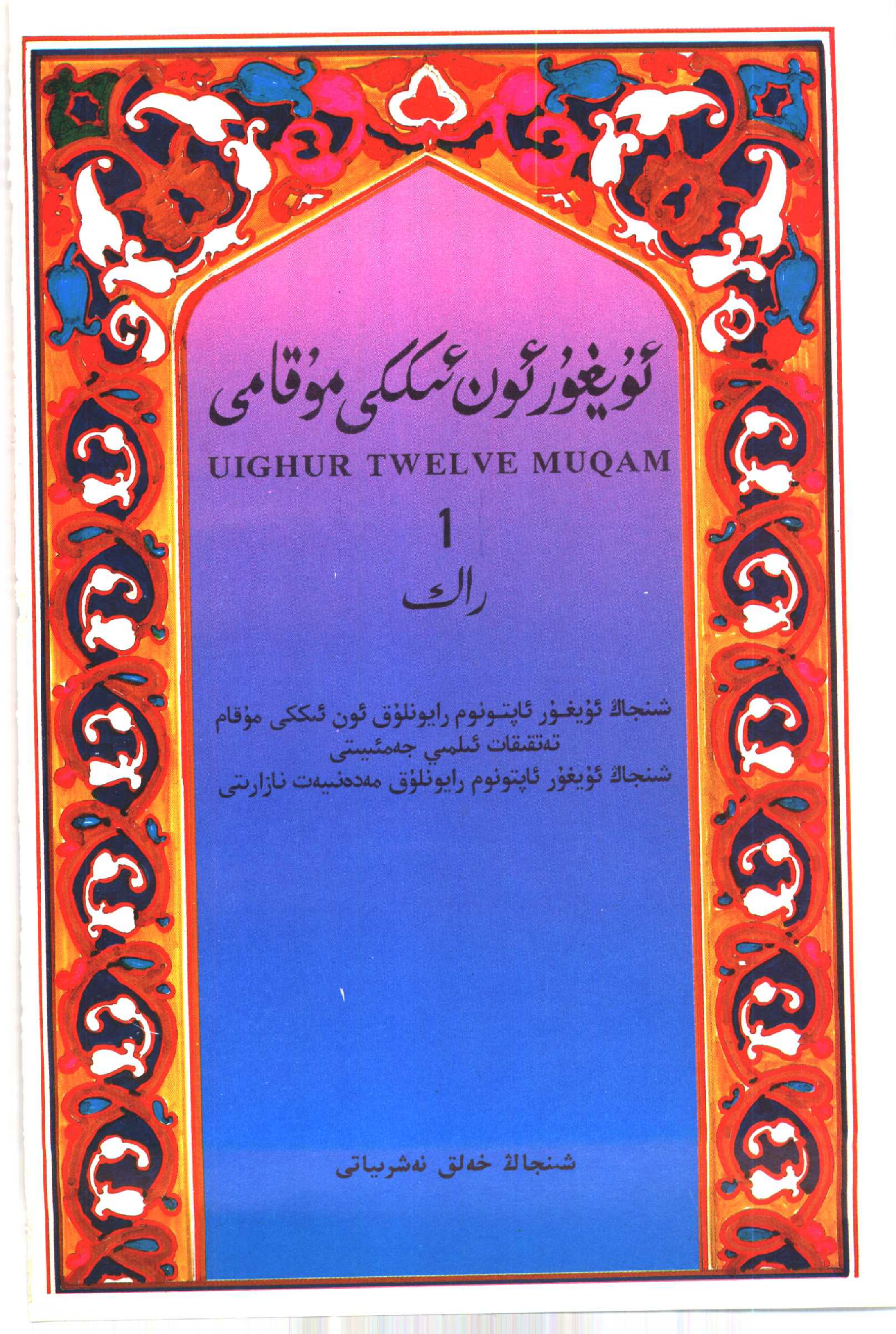
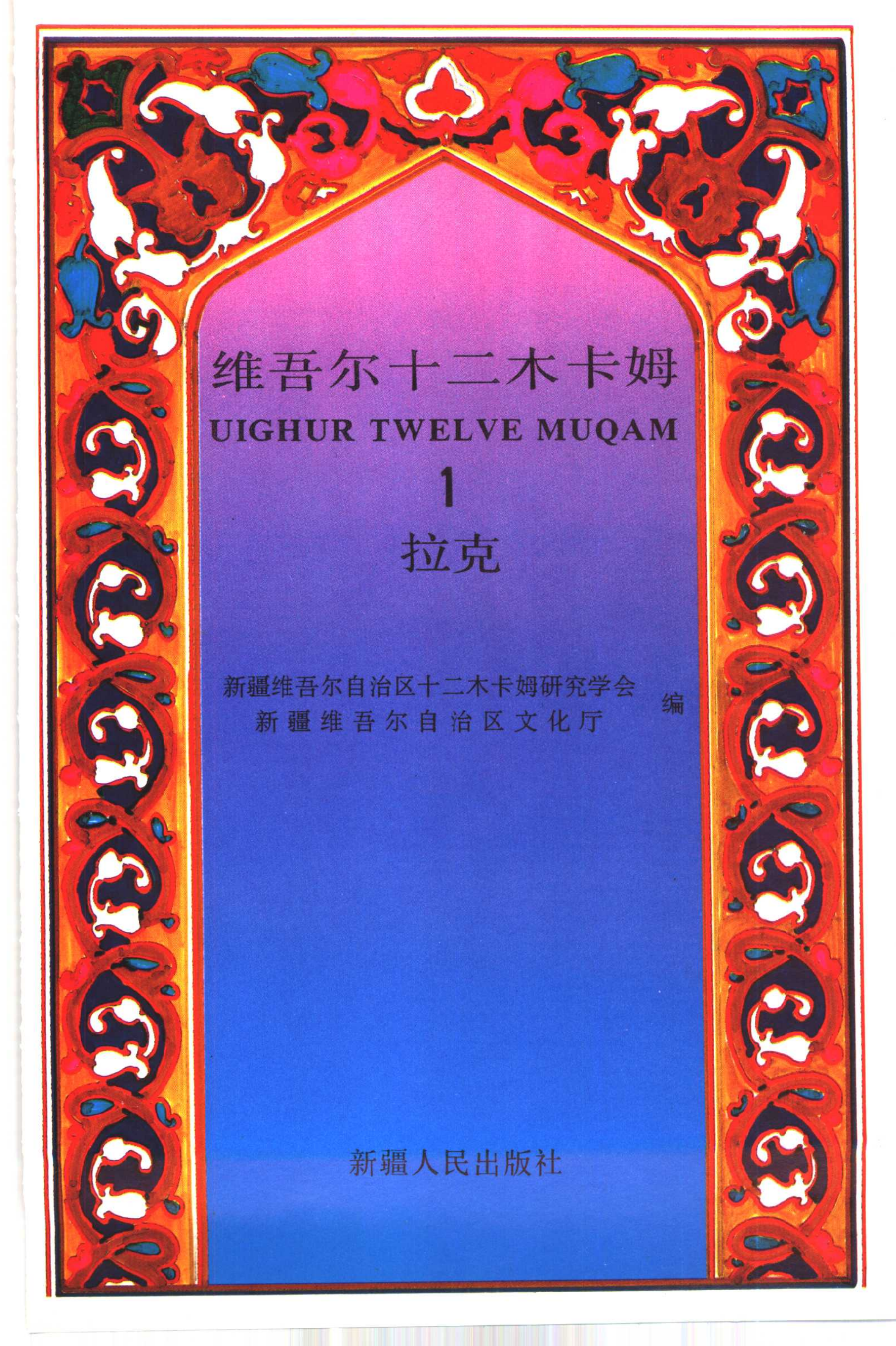

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى
UIGHUR TWELVE MUQAM
1
راك
RAK

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى
UIGHUR TWELVE MUQAM
1
راك
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام
تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتى
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

维吾尔十二木卡姆
UIGHUR TWELVE MUQAM
1
拉克
新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会
新疆维吾尔自治区文化厅
编
新疆人民出版社

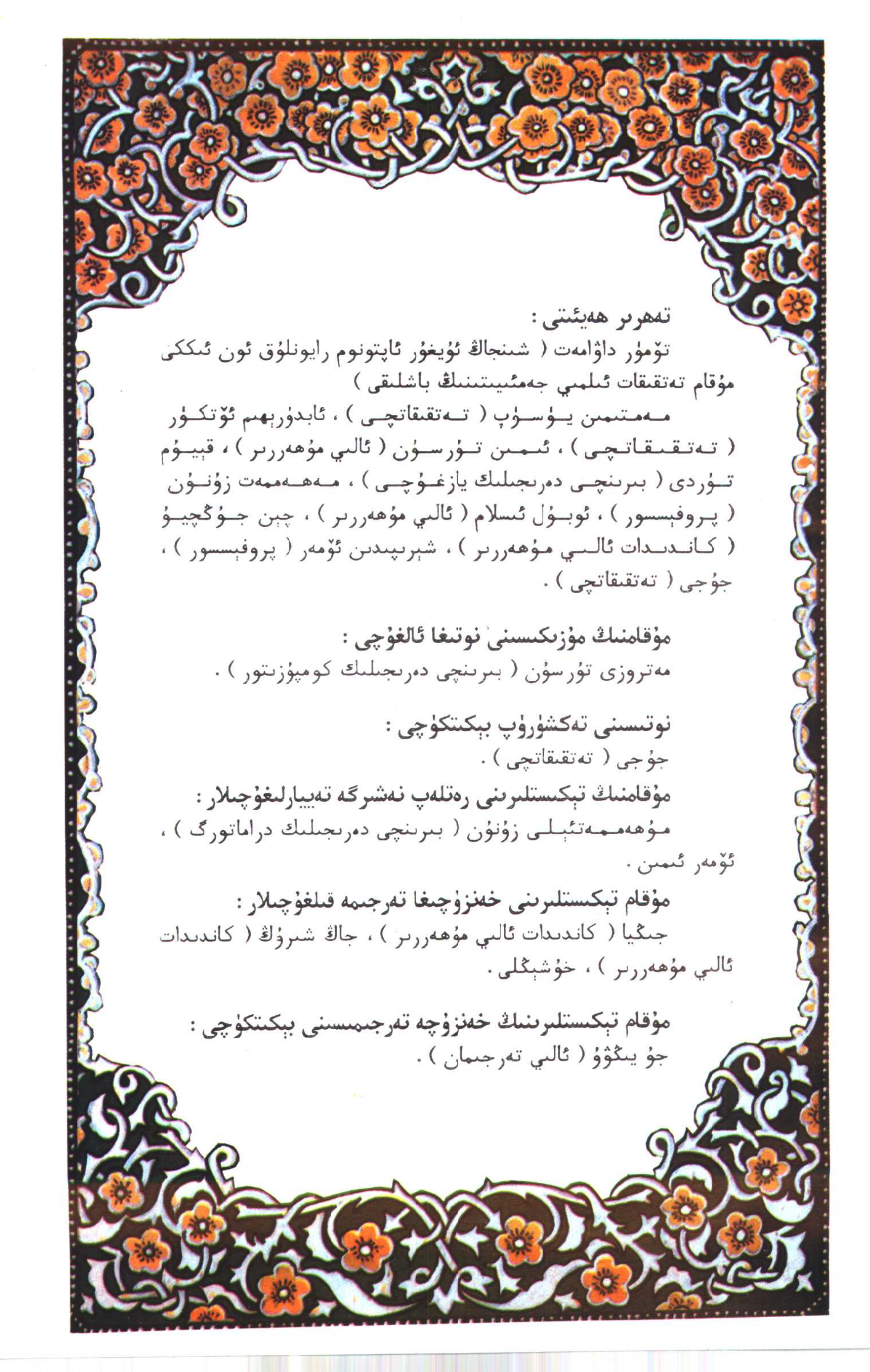
责任编辑：阿布都肉苏里·吾马尔　李春华
整体设计：热孜婉·吐尔迪

维吾尔十二木卡姆（维、汉文）
拉克木卡姆（第一木卡姆）

新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会
新疆维吾尔自治区文化厅　编

新疆人民出版社出版发行
（乌鲁木齐市建中路54号　邮政编码830001）
计算机制谱：北京现代艺术开发工程公司
歌词排版：新疆人民出版社微机室
新疆新华印刷厂印刷
850×1168毫米　32开本　6.375印张　8插页
1993年12月第1版　1994年4月第1次印刷
印数：1—1 800

ISBN7—228—02955—O/J·139　定价：12.00元

تەھرىر ھەيئىتى :

تۆمۈر داۋامەت (شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى)

مەمتىمىن يۈسۈپ (تەتقىقاتچى) ، ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر (تەتقىقاتچى) ، ئىمىن تۇرسۇن (ئالىي مۇھەررىر) ، قېيۇم تۇردى (بىرىنچى دەرىجىلىك يازغۇچى) ، مەھەممەت زۇنۇن (پروفېسسور) ، ئوبۇل ئىسلام (ئالىي مۇھەررىر) ، چېن جۇگچيۇ (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، شېرىپىدىن ئۆمەر (پروفېسسور) ، جۇجى (تەتقىقاتچى) .

مۇقامنىڭ مۇزىكىسىنى نوتىغا ئالغۇچى :

مەتروزى تۇرسۇن (بىرىنچى دەرىجىلىك كومپوزىتور) .

نوتىسنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى :

جۇجى (تەتقىقاتچى) .

مۇقامنىڭ تېكىستلىرىنى رەتلەپ نەشرگە تەييارلىغۇچىلار :

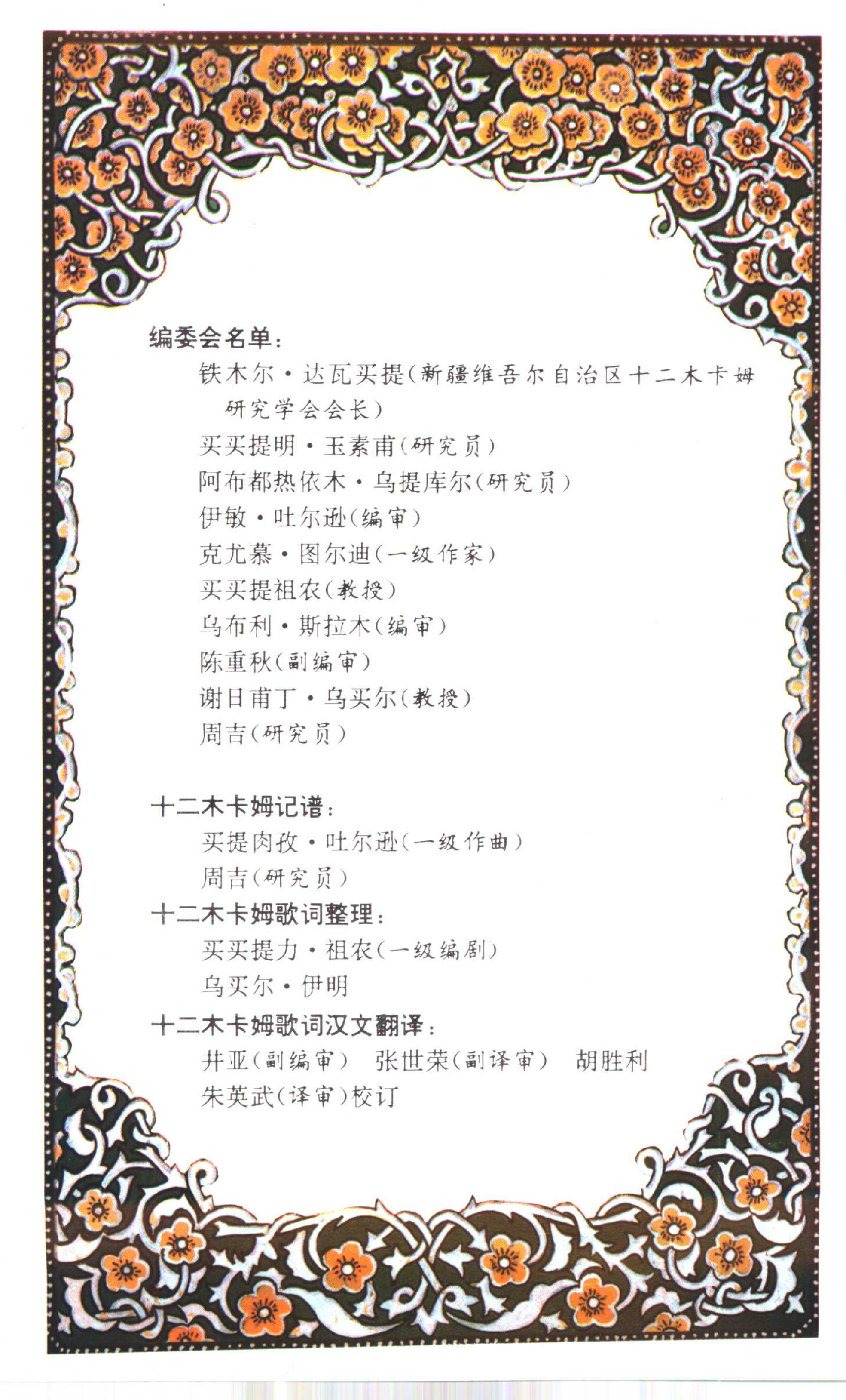
مۇھەممەتئېلى زۇنۇن (بىرىنچى دەرىجىلىك دراماتورگ) ، ئۆمەر ئىمىن .

مۇقام تېكىستلىرىنى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغۇچىلار :

جىڭيا (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، جاڭ شىرۇڭ (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، خۇشېڭلى .

مۇقام تېكىستلىرىنىڭ خەنزۇچە تەرجىمىسىنى بېكىتكۈچى :

جۇ يىڭۋۇ (ئالىي تەرجىمان) .

十二木卡姆记谱：

买提肉孜·吐尔逊（一级作曲）

周吉（研究员）

十二木卡姆歌词整理：

买买提力·祖农（一级编剧）

乌买尔·伊明

十二木卡姆歌词汉文翻译：

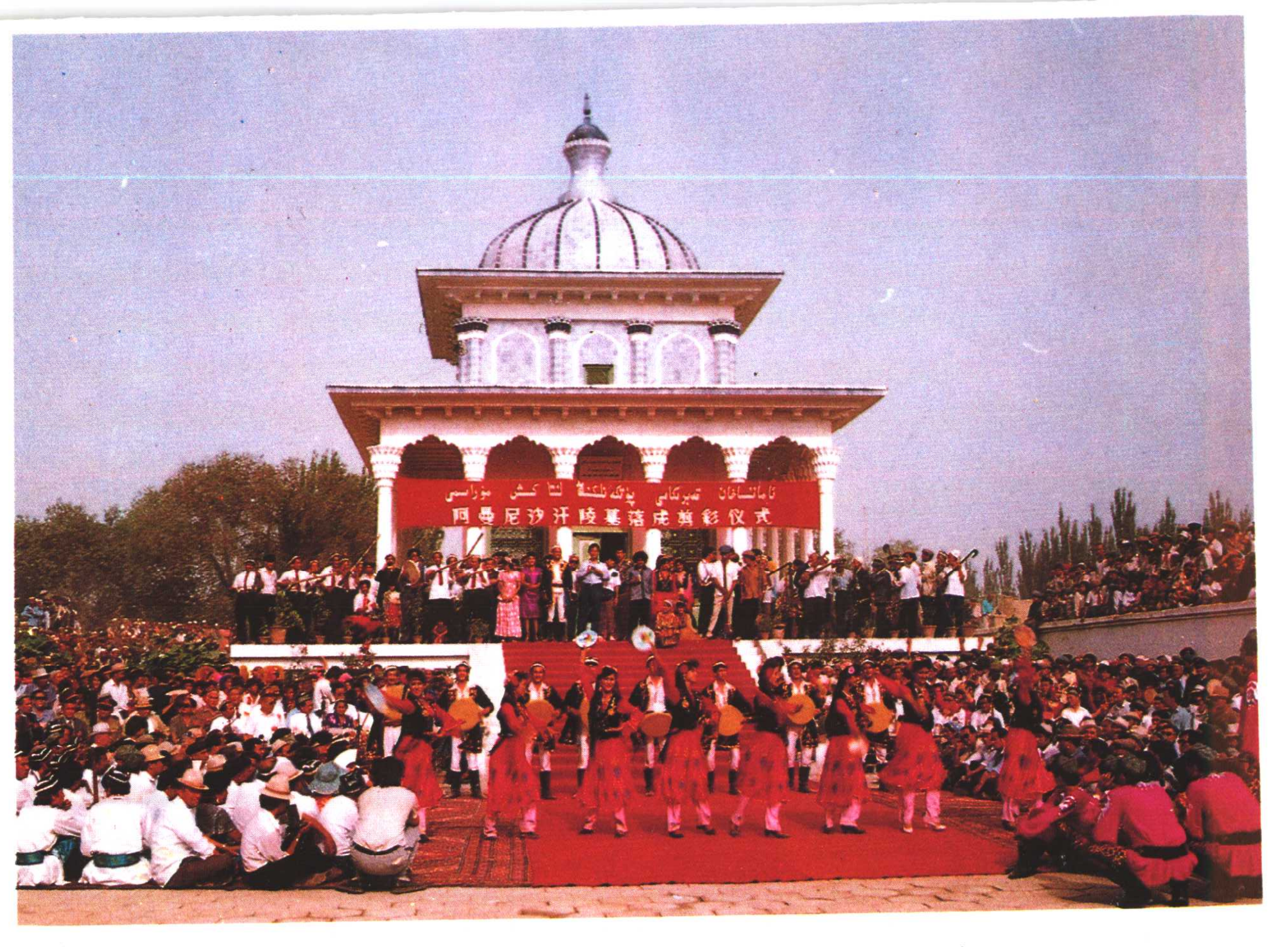
井亚（副编审）　张世荣（副译审）　胡胜利

朱英武（译审）校订

ئامانىساخاننىڭ ھەيكىلى ئالدىدا

阿曼尼莎汗塑像前

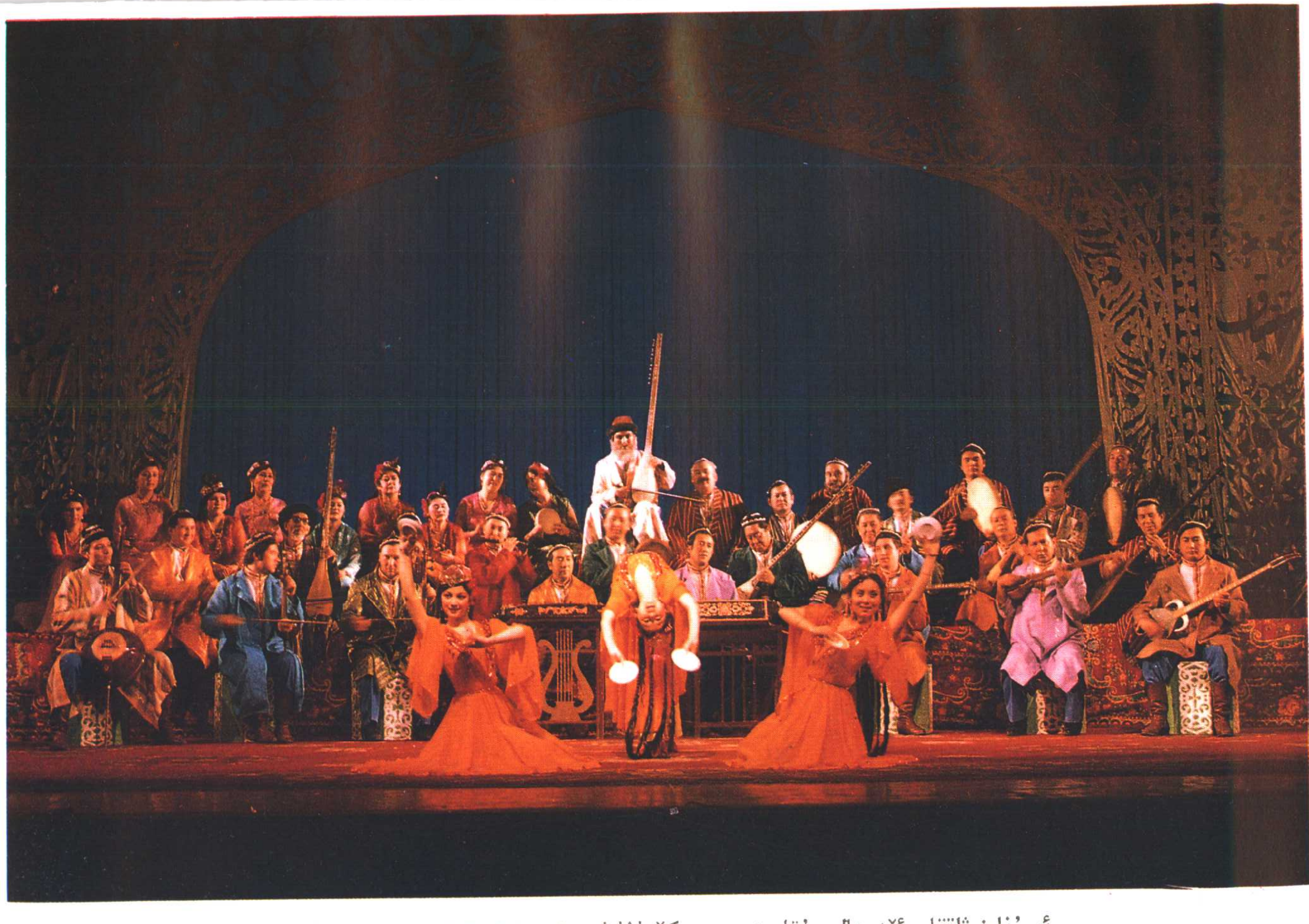

阿曼尼莎汗陵墓前　　ئامانىنساخاننىڭ قەبرىگاھى ئالدىدا

ئاتاقلىق مۇقام ئۇستازى تۇردى ئاخۇن

著名木卡姆大师吐尔地阿訇

乌孜哈勒木卡姆演奏场面　ئورۇنلىنىۋاتقان ئۆز هال مۇقامدىن بىر كۆرۈنۈش

كىرىش سۆز

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى — ئۇيغۇر خەلقى جۇڭخۇا مىللەتلىرى-
نىڭ پارلاق مەدەنىيىتىگە قوشقان زور تۆھپە؛ ئۇلۇغ ۋەتىنىمىزنىڭ
سەنئەت خەزىنىسىدىكى مىسلىسىز چاقناپ تۇرغان گۆھەر. ئۇنىڭدا ئۇيغۇر
خەلقىنىڭ تۇرمۇشىنىڭ رەڭدارلىقى ۋە گۈزەل مەنىۋىيىتى، ئىستەك - ئىن-
تىلىشلىرى، تارىخىي رېئاللىقتىن ھاسىل قىلىنغان مۇھەببەت - نەپرەتلىرى
مۇزىكا، ئەدەبىيات، ئۇسسۇل قاتارلىق خىلمۇ - خىل تىل شەكىللىرى
بىلەن ئىپادىلەپ بېرىلگەن. ئۇنىڭدا ئاكۇستىك مۇزىكا، چالغۇ
مۇزىكىسى، بەدىئىي ئەدەبىيات، دراما، ئۇسسۇل شەكىللىرى مۇجەسسەم-
لەشتۈرۈلگەن، لىرىكا بىلەن ئېپىكا بىرلەشتۈرۈلگەن. بۇنداق مۇزىكا
شەكلى دۇنيا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت تارىخىدا ئالاھىدە ئۆزگىچە بولغان
مۆجىزىدۇر.

مۇقامنىڭ تارىخى ئۇزۇن ۋە ئارقا كۆرۈنۈشىمۇ كەڭ ۋە چوڭقۇر،
ئۇ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تارىخىي دەۋرلىرى بىلەن ھەمقەدەمدۇر. ئۇيغۇر خەل-
قىنىڭ ئېتنىك تەركىبىگە كىرگەن قەبىلىلەر كۆپ ۋە كەڭ دائىرىلىك
بولغاچقا، مۇزىكا مەدەنىيىتىمۇ كۆپ قاتلاملىق، كۆپ مەنبەلىك، لېكىن
ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكى بىلەن باشقا مىللەتلەرنىڭ مۇزىكىلىرىدىن
پەرقلىنىدۇ.

ئون ئىككى مۇقامنىڭ مەنبەسى زامان ۋە ماكان ئامىللىرى بويىچە
ئاساسەن ئىككى: بىرى، قەدىمدىن كېلىۋاتقان يىر - كۈيلەرنىڭ
ئەنئەنىۋى ئالاھىدىلىكلىرى ئاساسىدا راۋاج تاپقان بىر يۈرۈش ناخشا -
مۇزىكىلار؛ يەنە بىرى، مۇزىكا شۋبىلىرى، يەنى كۇچا، قەشقەر،
قوجۇ (تۇرپان)، ئىۋىرغول (قۇمۇل) ۋە ئۇدۇن (خوتەن) ناخشا -
مۇزىكىلىرى ۋە دولان ناخشا - مۇزىكىلىرى. بۇ زامان ۋە ماكان ئامىللىرى

ئۆزئارا گىرەلىشىپ كەتكەن بولۇپ، بىر - بىرىنى تەقەززا قىلىدۇ. ئۇنىڭدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ياشاش شەكلى، مىللىي خاراكتېرى، ئەدەپ - ئەخلاق چۈشەنچىلىرى، پسىخولوگىيىسىدىن كېلىپ چىققان مىللىي مېلودىيىلىك ئالاھىدىلىك بار. بۇ ئالاھىدىلىك ئۆزگىچە مۇزىكىلىق شەكىللەر، ئورۇنداش ئادەتلىرى، جۈملىدىن خاس چالغۇلار بىلەن گەۋدىلىنىدۇ.

مۇقام ئېتنولوگىيىلىك مەنىسىدىن قەتئىينەزەر، مەلۇم سىستېمىغا سېلىنغان بىر يۈرۈش مۇزىكا مۇجەسسەمىنى بىلدۈرىدىغان خاس نام. ئون ئىككى مۇقامنىڭ تۈزۈلۈشى ۋە نامىلىرى 16 - ئەسىردە، مۇزىكا ئۇستازلىرىمىزدىن قىدىرخان، ئامانىساخان (نەفىسى) لارنىڭ يېتەكچىلىكىدە، كۆپلىگەن ئەلنەغمىچىلەرنىڭ قېزىشى، توپلىشى ۋە رەتلىشى بىلەن هازىرقى هالەتتە قېلىپلاشتۇرۇلغان. ئون ئىككى مۇقام راك، چەبىيات، مۇشاۋىرەك، چارگاھ، پەنجىگاھ، ئۆزھال، ئەجەم، ئۇششاق، ناۋا، بايات، سىگاھ، ئىراقلاردىن ئىبارەت. ئون ئىككى مۇقامنىڭ يەرلىك ۋارىيانتلىرىمۇ بار، بۇلاردىن مەشھۇرراقلىرى ۋە مەلۇم ئالاھىدىلىكى بولغانلىرى دولان مۇقاملىرى ۋە قۇمۇل مۇقاملىرىدۇر.

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىدا هەر بىر مۇقام چوڭ نەغمە، داستان، مەشرەپ دېگەن چوڭ ئۈچ قىسىمغا بۆلۈنگەن؛ هەر بىر قىسىم تۆت ئاساسىي سۇتۇق ۋە بىر قانچە تۈرلەنمە (ئىنۋېرسىيە) كۈيلەردىن تەركىب تاپقان. بۇ كۈيلەرنىڭ هەر بىرى مەزكۇر مۇقامدىكى ئاساسىي كۈينىڭ شۆبىسى بولۇش بىلەن بىللە، يەنە گارمونىيىلىك هالدا ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل كۈيمۇ بولالايدۇ.

ئۇيغۇر مۇقاملىرى ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ مۇزىكىلىق ئىپادىسىدۇر. مۇقاملار ئاجايىپ چوڭقۇر مەنىلىك، باي مەزمۇنلۇق، رەڭمۇ - رەڭ تۇسلۇك، بەدىئىي پاساھەتلىك، يەڭگىل هەم ئېيتىشقا ئەپلىك كلاسسىك شېئىرلار، غەزەل، بېيىت - قوشاقلار بىلەن جانلىنىدۇ، بولۇپمۇ شېئىرىيىتىمىزنىڭ ئەڭ ئاھاڭدار بەدىئىي شەكلى بولغان غەزەللەرنىڭ 18 خىل بەھرى بىلەن يېڭى تۇسكە كىرىدۇ.

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنى رەتلەش، تولۇقلاش ۋە تەتقىق قىلىش جەھەتتە بىر مۇنچىلىغان ئۇنۇملۇك خىزمەتلەر ئىشلىنىپ مەدەنىيەت خەزىنىمىزنىڭ بۇ بىباھا گۆھىرى بىر قەدەر مۇكەممەل، يارقىن تۈسكە كىردى. «ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى» نى نەشرگە تەييارلاشتا يەنىلا مەشھۇر مۇقام ئۇستازى تۇردى ئاخۇن ئاكا بىزگە قالدۇرۇپ كەتكەن مۇقام نەغمىلىرى، مۇقام تېكىستلىرى ئاساس قىلىنغان بولسىمۇ، بىر قىسىم مۇقام نەغمىلىرى تولۇقلاندى. تەكرارلانغان تېكىستلەر، مۇزىكا رىتىمىگە ماسلاشمايدىغان تېكىستلەر ئورنىغا ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىدا ئالاھىدە ئورۇن تۇتقان ئاتاقلىق شائىرلارنىڭ نادىر نەزمىلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

تۇردى ئاخۇن ئاكا ئېيتقان ئون ئىككى مۇقام نەغمىلىرى 245، مۇقام تېكىستلىرى 2482 مىسرا ئىدى. بۇ قېتىم رەتلەش، تولۇقلاش ئارقىلىق 320 نەغمە بىلەن 2990 مىسرا تېكىست بېكىتىپ چىقىلدى.

بۇ قېتىم ئاتاقلىق كلاسسىك شائىرلىرىمىزدىن ئاتايى، سەككاكى، لۇتپى، سەئىدى، رەشىدى، نەفىسى، قىدىرخان، گۇمنام، زەلىلى، نۆبىتى، نىزارى، قەلەندەر، مەشھۇرى، موللا بىلال قاتارلىقلارنىڭ ئەسەرلىرىگە ئون ئىككى مۇقام نەغمىلىرى ئىچىدىن ئالاھىدە ئورۇن بېرىلدى.

ئىلگىرى رەتلەنگەن مۇقام تېكىستلىرى ئىچىدىكى خەلق داستانلىرى ۋە خەلق قوشاقلىرى 518 مىسرا، مەنبەسىز تەرمە مىسرالار 162 مىسرا ئىدى. بۇ قېتىمقى رەتلەشتە مەنبەسىز مىسرالار قالدۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ ئورنىغا خەلق داستان - قوشاقلىرىدىن 1053 مىسرا كىرگۈزۈلدى.

خىلمۇ - خىل ئىجتىمائىي سەۋەبلەر ۋە ئۇقۇش - ئورۇنلاش جەھەتتىكى سەۋەنلىكلەر تۈپەيلىدىن بۇزۇلغان ياكى بۇزۇۋېتىلگەن تېكىستلەر ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى.

ناخشا ــ ئالاھىدە بىر خىل سەنئەت. ئۇنىڭ تېكىستلىرى خەلق تىلىغا قانچە يېقىن بولسا، خەلققە بېرىدىغان مەنىۋى لەززىتى شۇنچە

ئاشىدۇ . شۇ سەۋەبتىن ئون ئىككى مۇقامنى ئورۇنلىغۇچى ۋە ئاڭلىغۇ-چىلاردا چۈشەنمەسلىك - تېڭىرقاش ھالەتلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان بەزى قەدىمكى ئۇيغۇرچە ، ئەرەبچە - پارىسچە سۆزلەر ئاممىباب ئۇيغۇرچە ياكى ئۆزلۈشۈپ كەتكەن ئەرەبچە - پارىسچە سۆزلەرگە ئالماشتۇرۇلۇپ ، تېكىستلەرنىڭ مەزمۇنى ئوچۇقلاشتۇرۇلدى . ئوچۇقلاشتۇرۇش مۇمكىن بولمىغان 70 نەچچە سۆزگە ئىزاھات بېرىلدى .

ئون ئىككى مۇقامنى نوتىغا ئېلىشتا ، شىنجاڭ مۇقام ئانسامبلى چېلىپ ئورۇنلىغان ، شىنجاڭ ئۈن - سىن نەشرىياتى نەشر قىلغان « ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى » نىڭ ئۈنئالغۇ لېنتىسى (نومۇرى 100 – XL) ئاساس قىلىندى .

مۇقامنى نوتىغا ئېلىشتا ئەنئەنىۋى بەش سىزىقلىق نوتىغا ئېلىش قائىدىسى بويىچە ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ مۇزىكىلىق ئالاھىدىلىكى نەزەردە تۇتۇلدى .

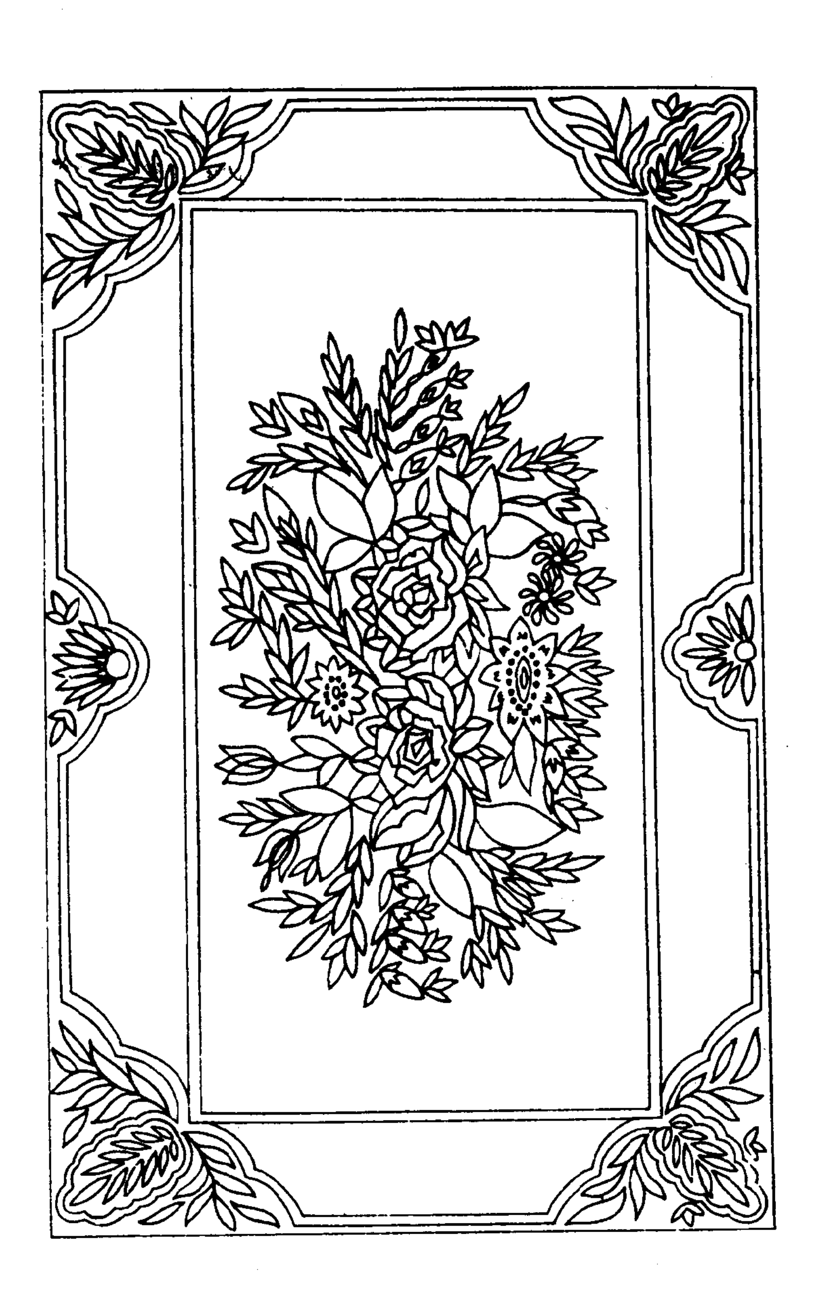
ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ نوتىسىنى ئىلمىي جەھەتتىن تەكشۈرۈپ بېكىتىشكە جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ رىياسەتچىلىكىدە ، جۇڭگو ئەنئەنىۋى مۇزىكا ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ تەتقىقاتچىسى خۇاڭ شياڭپېڭ ؛ جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر مۇزىكا ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ، مەركىزىي مۇزىكا ئىنستىتۇتىنىڭ پروفېسسورى تيەن ليەنتاۋ ؛ جۇڭگو ئەنئەنىۋى مۇزىكا ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ باشلىقى ، تەتقىقاتچى چياۋ شۈەنجۇڭ ؛ خەلق مۇزىكا نەشرىياتى 2 - تەھرىر ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى ، كاندىدات ئالىي مۇھەررىر چاڭ شۈپېڭ ؛ « جۇڭگو مۇزىكا يادىكارلىقلىرى بۈيۈك تەزكىرىسى » نىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ كاندىدات تەتقىقاتچىسى ۋاڭ زىچۇ ؛ جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمى-يىسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ كاندىدات تەتقىقاتچىسى ، دوكتور خەن باۋچياڭ قاتارلىق مۇتەخەسسىسلەر قاتناشتى .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ تېكستلىرىنى مۇشۇ كىتابنىڭ تەھرىر ھەيئىتى ئىلمىي جەھەتتىن تەكشۈرۈپ بېكىتتى.

«ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى» نىڭ نەشرى قىلىنىشى پەخىرلىنىشكە ئەرزىيدىغان تارىخىي ئەھمىيەتلىك زور ئىش. ئىشىنىمىزكى، ئۇ جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت خەزىنىسىنى تېخىمۇ بېيىتىپ خەلقىمىزگە تېخىمۇ كۆپ مەنىۋى ئوزۇق بېغىشلايدۇ.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى

مۇقام تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيتى

前　言

维吾尔十二木卡姆，是维吾尔族人民对中华民族灿烂的文化所作的重大贡献，是我们伟大祖国艺术宝库中的一颗闪耀璀璨光芒的珍稀瑰宝。她运用音乐、文学、舞蹈、戏剧等各种语言和艺术形式表现了维吾尔族人民绚丽的生活和高尚的情操，反映了他们的理想和追求以及当时的历史条件下所产生的喜怒哀乐。她集传统音乐、演奏音乐、文学艺术、戏剧、舞蹈于一身，具有抒情性和叙事性相结合的特点。这种音乐形式在世界各民族的艺术史上独树一帜，堪称一绝。

木卡姆历史渊源流长，背景广阔而深远，与维吾尔族人民的历史时代同步发展。尽管属于维吾尔族民俗范畴的部落众多，地域辽阔，其音乐文化也具有多层次多源流的特点，但她仍以自己独特的风格而有别于其他民族的音乐。

十二木卡姆的源流，从时代和地域因素上讲主要有两点，一是由古代流传下来的传统音乐的基础上发展成的套曲和歌曲；二是地方音乐，即库车、喀什、吐鲁番、哈

密和和田音乐以及刀郎音乐。这种时代和地域因素相互交织渗透，浑然一体，形成产生于维吾尔族人民的生活方式、民族特征、道德观念及其心理素质的民族调式特点。这种特点则是通过独特的音乐形式、演奏方法以及独特的演奏乐器加以体现的。

无论“木卡姆”在名称学上有何含义，它只表示经过规整的某个音乐套曲的专用名称。从16世纪开始，在音乐大师克迪尔罕·雅尔坎迪、阿曼尼莎罕（乃菲丝）等人的引导下，经过众多民间乐师的挖掘、收集和整理，终于形成现在的规模和样式。维吾尔十二木卡姆包括拉克、且比亚特、木夏吾莱克、恰尔尕、潘吉尕、乌孜哈勒、艾且、乌夏克、巴雅提、纳瓦、斯尕、依拉克等木卡姆。十二木卡姆还有一些地域性变体，其中比较有名且具一定特色的当属刀郎木卡姆和哈密木卡姆。

维吾尔十二木卡姆的每一个木卡姆均分为大乃额曼、达斯坦和麦西热甫等三大部分；每一个部分又由四个主旋律和若干变奏曲组成。其中每一首乐曲既是木卡姆主旋律的有机组成部分，同时，又是具有和声特色的独立乐曲。

维吾尔木卡姆是维吾尔诗歌的音乐表达形式。每个木卡姆配上那些含义隽永、内容丰富、色彩斑斓、朗朗上口、轻松活泼、便于演唱的古典诗词以及格则勒（双行诗）、民谣而显得情趣盎然，生机勃勃。尤其是维吾尔诗词中那最富韵味的格则勒的十八种格律更使木卡姆乐曲显得新颖而别致。

由于在整理、补充和研究维吾尔十二木卡姆方面做了大量卓有成效的工作,从而使文化宝库中的这颗无价之宝日臻完美,光彩照人。在整理出版《维吾尔十二木卡姆》中,仍以著名木卡姆大师吐尔迪阿洪留下的木卡姆乐曲和歌词为主,同时,补充了部分木卡姆乐曲。对十二木卡姆的歌词,删去了一些重复和不合音乐节拍的歌词,补充了部分在维吾尔古曲文学中占有特殊地位的著名诗人的经典力作。

吐尔迪阿洪演唱的十二木卡姆共计 245 首乐曲和 2 482行歌词。在这次整理补充中,审定收录乐曲 320 首,歌词 2 990 行。

在这次定稿中,著名古典诗人阿塔依、赛卡克、鲁菲提、赛迪、热西提、乃菲丝、克迪尔汗·古木纳姆、纳扎尔、凯兰代尔、麦西呼尔、毛拉比拉勒等人的作品在十二木卡姆的歌词中占有显著地位。

原先整理的木卡姆歌词中民间叙事诗和民歌有 518 行,轶名歌谣有 162 行。在这次整理中,删去轶名歌谣,补充了民歌民谣 1 053 行。

由于各种社会原因和演唱中的失误而讹传和走样的歌词在这次修订中也恢复了其原貌。

歌曲是在演唱中无法给予注释的一种特殊的艺术。歌词用语越接近民众的语言,越能为民众所接受和喜爱。基于这个原因,我们尽可能地剔除那些使木卡姆演奏者和听众无法理解、感到困惑的一些古维吾尔语、阿拉伯语和波斯语词汇,换上通俗易懂的维吾尔语或已经为人们

所吸收的阿拉伯语和波斯语词汇，使歌词内容更加清晰明朗。

对一些无法剔除、又不能用通俗的词语取代的某些艰涩难懂的古维吾尔语词汇，我们做了多条注释。

在中国艺术研究院音乐研究所主持下，由中国传统音乐学会会长、中国艺术研究院音乐研究所研究员黄翔鹏，中国少数民族音乐学会副会长、中央音乐学院教授田联韬，中国传统音乐学会副会长、中国艺术研究院音乐研究所所长、研究员乔建中，人民音乐出版社二编室主任、副编审常树蓬，《中国音乐文物大系》副主编、中国艺术研究院音乐研究所副研究员王子初，中国艺术研究院音乐研究所副研究员韩宝强博士等有关专家参加了对维吾尔十二木卡姆乐谱的学术鉴定工作。

《维吾尔十二木卡姆》的出版是值得我们引以为自豪的一件具有历史意义的大事。我们相信，她将进一步丰富中华民族的艺术宝库，为人民奉献更多的精神食粮。

新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىغا تېكىستلىرى كىرگەن شائىرلار

ئاتايى — 15 ـ ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ مەشھۇر ۋەكىللىرىدىن بىرى. نەۋائى ئۆزىنىڭ «مەجالىسۇن نەفائىس» دېگەن ئەسىرىدە ئاتايى ھەققىدىمۇ توختالغان. ئۇنىڭ مۇبارەك نامى لۇتپى، سەككاكىلار بىلەن بىللە تىلغا ئېلىنىدۇ. ئۇ سۆيگۈ ـ مۇھەببەتنى، رېئال ھايات گۈزەللىكىنى كۈيلىگەن.

لۇتپى — مەۋلانا ئەبەيدۇللا لۇتپى (1366 ـ 1465) ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ نەۋائىغا قەدەر يېتىشكەن مەشھۇر ۋەكىللىرىدىن بىرى. نەۋائى تەرىپىدىن « مالىكۇل كالام » (سۆز پادىشاھى) دەپ تەرىپلەنگەن بۇ كىشى « دىۋان لۇتپى » ماۋزۇلۇق شېئىر توپلىمى بىلەن 2400 مىسرالىق « گۈل ۋە نەۋرۇز » داستانىنىڭ ھۆرمەتلىك مۇئەللىپى.

سەككاكى — 14 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرى ۋە 15 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ئۆتكەن ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى. نەۋائى بۇ كىشىنى « ئۇيغۇر ئىبارىلىرىنىڭ ماھىرى، تۈرك تىلىنىڭ ئۇستىسى » دەپ تەرىپلىگەن.

سەككاكى 15 ـ ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا قەسىدە ژانىرىنى يۈكسەكلىككە كۆتۈرگەن.

نەۋائى — ئەلىشىر نەۋائى (1441 ـ 1501) ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئالتۇن دەۋرىنى ياراتقان ئۇلۇغ شائىر، مۇتەپەككۇر، دۆلەت ۋە جامائەت ئەربابى. ئۇنىڭ 44800مىسرا شېئىردىن تۈزۈلگەن « خەزائىنۇل مەئانى » (مەنالار خەزىنىسى) دىۋانى بىلەن « ھەيرەتۇلئەبرار »، « پەرھاد ـ شىرىن »، « لەيلى ـ مەجنۇن »، « سەبئەئى سەييارە »، « سەددى ئىسكەندەر » قاتارلىق بەش داستاندىن تۈزۈلگەن « خەمسە » سى ئۇيغۇر

كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ بۈيۈك نەمۇنىلىرىدۇر . ھەزرىتى نەۋائىنىڭ يەنە « مەجالىسۇن نەفائىس » (گۈزەللەر مەجلىسى) ، « مۇھاكىمە تۇل لۇغەتەين » (ئىككى تىل ھەققىدە مۇھاكىمە) ، « مەنتىقۇتتەير » (قۇشلار تىلى) قاتارلىق بىباھا ئەسەرلىرى بار .

سەئىدى — سۇلتان سەئىدخان (1484 — 1535) ئۇ ، 1514 - يىلدىن 1678 - يىلغىچە ھۆكۈم سۈرگەن سەئىدىيە خانلىقىنىڭ قۇرغۇچىسى ، ئاتاقلىق سىياسىئون ، ھەربىي قوماندان ، شائىر .

رەشىدى — ئابدۇرەشىدخان (1520 - 1569) سەئىدىيە خانلىقىنىڭ ئىككىنچى پادىشاھى ، سۇلتان سەئىدخاننىڭ ئوغلى ، 27 يىل تەختتە ئولتۇرۇپ ، خوتەندە ۋاپات بولغان .

رەشىدخان — ئادالەتپەرۋەر شاھ ، قابىل سەركەردە ، ئاتاقلىق شائىر . ئۇ « دىۋان رەشىدى » ، « مەشۇقنامە » قاتارلىق شېئىر - داستان توپلاملىرىنىڭ مۇئەللىپى .

قىدىرخان — يۈسۈپ قىدىرخان يەركەندى — ئابدۇرەشىدخان دەۋرىدىكى ئەڭ داڭلىق مۇزىكشۇناس ، شائىر . « تارىخىي مۇسىقىيۇن » دېگەن كىتابتا « مۇزىكا ئىلمىنىڭ ئۇن ئۈچىنچى پىرى » دەپ تەرىپلەنگەن بۇ كىشى ئون ئىككى مۇقامنىڭ رەتلىنىپ يۈرۈشلەشتۈرۈلۈشىگە يېتەكچىلىك قىلغان ، « دىۋان قىدىرى » ماۋزۇلۇق توپلامنىڭ مۇئەللىپى .

نەفىسى — مەلىكە ئامانىسا خېنىم (1533 - 1567) پادىشاھ ئابدۇرەشىدخاننىڭ خانىشى ، مەشھۇر مۇقامشۇناس ، شائىرە . ئون ئىككى مۇقامنىڭ رەتلىنىپ سىستېمىلاشتۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئۈچمەس تۆھپە قوشقان ئۇنتۇلماس شەخس . ئۇ ، « ئەخلاقى جەمىلە » (گۈزەل ئەخلاق) ، « شورۇل قۇلۇپ » (قەلبلەر ھېكمىتى) قاتارلىق ئەسەرلەرنى يازغان .

مەشرەپ — بابارەھىم مەشرەپ (1641 - 1711) ئۆزبېكىستاننىڭ نەمەنگان شەھرىدە تۇغۇلغان . 40 نەچچە يىللىق ئۆمرى قەشقەر ، خوتەن ، جۇڭغار دالىلىرىدا ئۆتكەن . مۇتەئەسسىپ يۇقىرى تەبىقە پېتىنخورلىرىنىڭ زىيانكەشلىكى تۈپەيلىدىن بەلخ ھاكىمىنىڭ ئەمرى بىلەن دارغا ئېسىل-

غان. ئاشىق شائىر شاھ مەشرەپ خەلقىمىز ئارىسىدا يۇقىرى ھۆرمەت - ئىناۋەتكە ئىگە.

گۇمنام — مۇھەممەت ئىمىن خوجام قۇلى ئوغلى خىرقىتى (1634 - 1724) ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى، مۇتەپەككۇرى. ئۇ، 1670 - يىللىرى يازغان « مۇھەببەتنامە — مىھنەتكامە » ماۋزۇلۇق داستانىنى « خىرقىتى » تەخەللۇسى بىلەن يازغان بولسا، پۈتۈن لىرىك غەزەل، مۇخەممەسلىرىنى « گۇمنام » تەخەللۇسى بىلەن يازغان.

زەلىلى — مۇھەممەت سىدىق زەلىلى — ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى. ئۇ 1674 - يىلى يەكەندە تۇغۇلغان، 80 يىل ئۆمۈر سۈرگەن. ئۇنىڭ 133 غەزەل، 19 مۇخەممەس، 5 مۇستەھزاد، 16 رۇبائىي ۋە پارس تىلىدا يازغان 46 غەزەلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر دىۋانى، 2800 مىسرالىق « سەپەرنامە » داستانى، 524 مىسرالىق « تەزكىرە چىلتەن » رىۋايىتى، 1540 مىسرالىق « تەزكىرە خوجامۇھەممەت شېرىپ » قاتارلىق ئەسەرلىرى بار.

ئابىد قومۇلى — 17 - ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا قومۇل دىيارىدا ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى. ئۇنىڭ ئىجادىيەت مېۋىلىرىدىن ھازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغىنى 34 غەزەل بىلەن 69 رۇبائىدىن ئىبارەت.

نۆبىتى — 18 - ئەسىردە ئۆتكەن ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى. خوتەندە تۇغۇلغان، يەكەن، قەشقەرلەردە بىلىم تەھسىل قىلغان. 1750 - يىلى ۋاپات بولغان.

نۆبىتى ئۆز ئۆمرىدە نۇرغۇن غەزەل - مۇخەممەس يازغان بولسىمۇ، بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە يېتىپ كەلگىنى « دىۋان نۆبىتى » ماۋزۇلۇق بىرلا توپلام. ئۇنىڭغا 108 پارچە غەزەل، ئۈچ مۇخەممەس، 26 رۇبائىي كىرگۈزۈلگەن.

نىزارى — ئابدۇرەھىم نىزارى — ئۇلۇغ ئۇيغۇر رېئالىزمچى شائىرى. ئۇ، 1776 - يىلى قەشقەر شەھرىدە تۇغۇلغان. ئۇ، « رابىيە - سەئىدىن »، « ۋامۇق - ئۇزرا »، « مەھزۇن - گۇلنىسا »، « پەرھاد - شېرىن »، « لەيلى - مەجنۇن » قاتارلىق داستانلارنى يازغان.

نىزارى — ئەلىشىر نەۋائىدىن كېيىن « خەمسە » يازغانلار ئىچىدە

ئەڭ شۆھرەت قازانغان شائىر . ئۇ ، يەنە 1839 ـ يىللىرى « دۇرۇل-نىجاد » (نىجادلىق ئۈنچىلىرى) ناملىق مەشھۇر ئەسىرىنى يازغان .

ئەرشى ـــ خوجاجاھان ئەرشى ـــ 18 ـ ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، 1730 ـ يىلدىن 1756 ـ يىلغىچە ئالتە شەھەرنىڭ خانى بول-غان . ئادالەت ۋە مەرىپەتپەرۋەرلىك بىلەن يۇرتنى گۈللەندۈرگەن . 1756 ـ يىلى جۇڭغارلارنىڭ ياردىمىگە تايانغان بۇرھانىدىن خوجا تەرىپىدىن پۈتۈن ئۇرۇق ـ جەمەتى بىلەن بىللە ئۆلتۈرۈۋېتىلگەن . شائىرنىڭ « دىۋان ئەرشى » ناملىق بىر توپلىمى بار .

فۇتۇھى ـــ خوجا سىدىق فۇتۇھى ـــ 18 ـ ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، جۇڭغارلارغا تايانغان ئاپئاق خوجا نەۋرىسى بۇرھانىدىن خوجا (خان خوجا) تەرىپىدىن ۋەھشىيانە ئۆلتۈرۈلگەن خەلقپەرۋەر پا-دىشاھ ، شائىر خوجا جاھان ئەرشىنىڭ ئوغلى ، ئاتىسى بىلەن بىللە قەتلى قىلىنغان . ئۇنىڭ بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە يېتىپ كەلگەن غەزەل ـ مۇخەم-مەسلىرىمۇ ئەرشى دىۋانىنىڭ ئاخىرىغا كۆچۈرۈلگەن .

قەلەندەر ـــ 18 ـ ئەسىردە خوتەندە ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدىن ھازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغانلىرى 149 غەزەل بىلەن 20 پارچە مۇخەممەس .

مەشھۇرى ـــ ئىبراھىم مەشھۇرى ـــ 18 ـ ئەسىردە يەكەندە تۇغۇلۇپ ، ياشاپ ئۆتكەن داڭلىق ئۇيغۇر شائىرى . 3960 مىسرا شېئىرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان « دىۋان مەشھۇرى » ماۋزۇلۇق توپلامنىڭ مۇئەللىپى .

نىيازى ـــ موللا بوساق نىيازى ـــ 18 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا تۇرپاندا تۇغۇلغان ، مۇھەممەت ئەفرىدۇن ۋاڭ بىلەن بىللە قەشقەرگە كەتكەن . قەشقەر خەلق قوزغىلىڭى مەزگىلىدە ئىز ـ دېرەكسىز غايىپ بولغان . ئۇ-نىڭ 1500 مىسرادىن كۆپرەك شېئىرى كىرگۈزۈلگەن 126 بەتلىك دىۋانى بار .

مەھزۇن ـــ 18 ـ ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، خوتەندە تۇغۇلغان . ئۇنىڭ « دىۋان مەھزۇن » ماۋزۇلۇق توپلىمى بار .

سادايى ـــ مىرھەسەن سادايى 1752 ـ يىلى قەشقەر شەھىرىدە

توغۇلغان ئۇيغۇر شائىرى .

موللا بىلال — موللا بىلال موللا يۇسۇپ ئوغلى (1823 ـ 1899) ئۇلۇغ ئۇيغۇر رېئالىستىك شائىرى . ئۇ ، « غەزەلىيات » ناملىق لىرىك غەزەللەر توپلىمى بىلەن « نوزۇگۇم » « چاڭموزا يۇسۇپخان » ، « غازات دەر مۇلكى چىن » قاتارلىق تارىخىي داستانلارنىڭ مۇئەللىپى .

زوھۇرى — زوھۇرىدىن ھېكىمبەگ — تۇرپاندىكى ۋاڭ ئەۋلادلىرى-دىن بولۇپ ، 1830 ـ 1840 ـ يىللار ئەتراپىدا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى بولغان . بۇ مەزگىلدە ئۇيغۇر مەدەنىيەت ـ مائارىپىنىڭ يۈكسىلىشىگە مۇ-ناسىپ تۆھپە قوشقان . ئۇنىڭ « دىۋان زوھۇرى » ناملىق 68 بەتلىك توپلىمى بار .

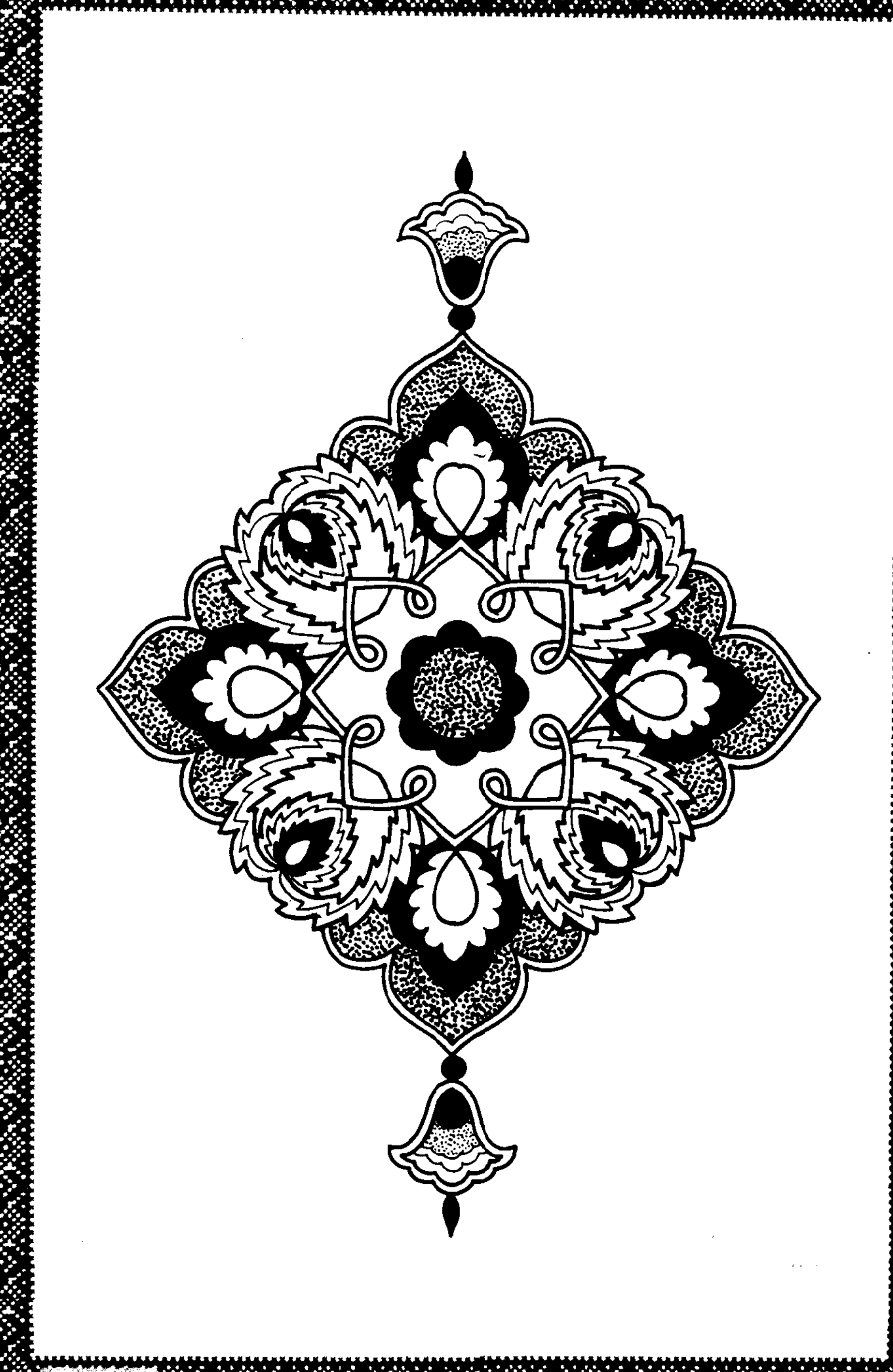
خۇشھال غەرىبى — 19 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا قەشقەردە ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ 1845 ـ يىلى يېزىپ تاماملىغان « كۇللىيات غەرىبى » ناملىق دىۋانىغا 271 غەزەل ، 53 مەسنە-ۋى ، 37 رۇبائى ، 14 مۇخەممەس ، 14 ساقىنامە ، 3 مۇستەھزاد ، 31 قىتئە ، بىر تارىخ كىرگۈزۈلگەن .

فۇزۇلى — مۇھەممەت سۇلايمان ئوغلى فۇزۇلى (1498 ـ 1556) ئۇلۇغ ئەزەربەيجان شائىرى .

ھۇۋەيدا — خوجانەزەر غايىبنەزەر ھۇۋەيدا چاغاتاي تىلىدا كامالەتكە يەتكەن شېئىرلارنى يازغان مۇتەپەككۇر شائىر . ئۇ ، 1780 ـ يىلى ۋاپات بولغان .

شەيخ سەئدى — 13 ـ ئەسىردە ئۆتكەن ئۇلۇغ پارس مۇتەپپەككۇر شائىرى . ئۇنىڭ « گۈلىستان » ۋە « بوستان » ناملىق دۇنياۋى قىممەتكە ئىگە مەشھۇر ئەسەرلىرى ئۇيغۇر خەلقىغە ئەزەلدىنلا تونۇش .

گادايى — 1403 ـ 1404 ـ يىللىرى تۇغۇلۇپ ، ھىراتتا ياشاپ ئۆتكەن مەشھۇر لىرىك شائىر .

歌词作者简介

阿塔依　15世纪维吾尔文学的杰出代表之一。纳瓦依的《珠宝集》一书中，对阿塔依的作品有很高的评价。

阿塔依与鲁菲提、赛卡克等诗人齐名，他以写抒情诗章见长。他的作品意味隽永、笔法细腻、语言流畅，其艺术成就很高。

鲁菲提—麦吾拉·艾伯都拉·鲁菲提　(1366～1465)维吾尔著名诗人之一，纳瓦依曾在《雅会》一书中，深怀敬意地论述过他。发表过《鲁菲提诗集》2 400行，长篇抒情诗《花与诺肉孜》。

赛卡克　生于14世纪末15世纪初叶，维吾尔著名诗人。纳瓦依对赛卡克的创作给予了极高的评价，称他为“维吾尔语言艺术上达到了炉火纯青地步的杰出诗人”。

在15世纪同辈诗人中，赛卡克在创作上有自己独特的风格，始终激情洋溢。

纳瓦依—艾里西尔·纳瓦依　(1441～1501)维吾尔在诗坛上有一座文学的丰碑，那就是伟大的诗人纳瓦依，他以杰出的贡献把维吾尔文学推到了一个新的高度，开创了维吾尔文学的崭新的历史时代。

纳瓦依在诗歌创作活动中成就显赫，仅诗歌就有44 800行。

其中最负盛名的是《五卷书》和《正直者的惊愕》、《帕尔哈迪与希琳》、《莱丽与麦吉侬》、《七星图》、《伊斯坎迪尔》等五部长诗。他的宏伟巨著充分显示出了非凡的诗才。除此以外，他还创作了《心灵的爱》、《鸟语》等，其思想性和艺术性均很高。

赛迪—苏里坦·赛迪汗 （1484～1535）曾任苏里坦·赛迪汗王。杰出的政治家、军事家、诗人。

热西提—阿不都热西提汗 （1520～1569）赛迪汗王的第二代汗王继承人（苏里坦·赛迪汗王的儿子），在位 27 年，故于和田。

热西迪汗 公正的汗王，杰出的诗人，作品有《迪王热西迪》、《艾则勒亚提热西迪》、《斯拉提纳曼》、《麦秀克纳曼》等长诗。

克迪尔汗—尤素甫·克迪尔汗 莎车阿不都日西提汗王时期杰出的音乐家、诗人。著有《历史的凯歌》和《音乐知识》等，他着手整理过《维吾尔十二木卡姆》，此外还著有《迪王克迪尔》等诗集。

乃非斯—阿曼尼莎汗 （1533～1567）阿不都日西提汗王的爱妻，音乐家、诗人。她为整理《维吾尔十二木卡姆》音乐巨著献出了自己一生的精力。著有《论道德》、《美的道德》、《智慧的钥匙》、《坎勒的统治》等。

麦西热甫—巴巴热合木·麦西热甫 （1641～1711）生于乌兹别克斯坦南满冈城。一生中 40 余年时间曾在喀什噶尔、和田、中亚一带度过。对当时的统治阶级腐败现象不满，被捕后绞刑而死。诗人善写爱情诗，在人民群众中享有盛名。

古木纳姆—默合麦提依明霍加·库力乌吾勒·古木纳姆 (1634～1724)维吾尔著名诗人。1670年间,写出了著名长诗《劳动与爱情》。他的作品别具一格,以善于抒情而驰名中外。

则利勒—木合拜提·斯迪克·则利勒 维吾尔著名诗人。1674年生于莎车。写有格则勒133首,柔巴依26首,五行诗19首,长短体诗5首,波斯语格则勒46首。诗人的作品当不限于此。

阿比迪·库木勒 17世纪维吾尔著名诗人。至今搜集了诗人34首格则勒和69首柔巴依诗作。

诺比提 18世纪维吾尔著名诗人,生于和田,青年时代奔赴喀什噶尔求学,1750年病故。

诗人的创作以爱情诗为主,也写过不少劝人求知、忠诚向善和争取和平的诗作。《诺比提诗集》一书中,收入108首抒情诗,26首柔巴依诗,3首寓言诗。

纳扎尔—阿不都热依木·纳扎尔 维吾尔著名诗人。1776年生于喀什噶尔。著名作品有《爱情长诗集》,这部诗作是继伟大诗人纳瓦依《七美图》之后的最长诗作。长诗包括《热比亚与赛丁》、《瓦木克与乌祖拉》、《麦合逊与古丽尼莎》、《麦斯吾德与迪丽阿热》等,1839年间又创作了《杜茹丽加提》、《尼加提勒克花朵》两部诗集。

艾尔西—霍加江合·艾尔西 18世纪维吾尔诗人。1730～1756年曾是南疆六城的汗王。他在位时,公正、热爱和平,对家乡的繁荣起到了一定的作用。著有《艾尔西诗集》。

菲吐海—霍加斯迪克·菲吐海 生于18世纪,维吾尔诗人,

在中亚混战期间被当时的统治者阿巴霍加的儿子色尔汉丁霍加杀害。他的抒情诗在民间广为流传。

凯兰代尔 18世纪生活在和田地区，维吾尔诗人。他的149首抒情诗和20首寓言诗长期流传在民间。

麦西呼尔—依不热合木·麦西呼尔 18世纪生于莎车，维吾尔著名诗人。作品有《麦西呼尔诗集》(3 960行)。

尼亚孜—毛拉布沙克·尼亚孜 18世纪末生于吐鲁番。后随同麦合默提·艾合尔墩汗王前往喀什噶尔，他在喀什噶尔混战中死去。写有1 500行短诗。

麦合逊 18世纪维吾尔诗人。生于和田，著有《麦合逊诗集》。

沙达依—米尔艾山·沙达依 1752年生于喀什噶尔，维吾尔诗人。

毛拉比拉勒—毛拉比拉勒·尤素甫 (1823～1899)维吾尔著名抒情诗人。作品有《格则勒亚特》(抒情诗集)和《茹孜库姆》、《长帽子尤素甫汗》等长诗。

祖呼尔—祖呼尔丁·艾克木伯克 吐鲁番汗王的后代，1830～1840年间曾任喀什噶尔官吏(伯克)，在任期间，对繁荣喀什噶尔文化有一定的贡献。作品有《祖呼尔诗集》。

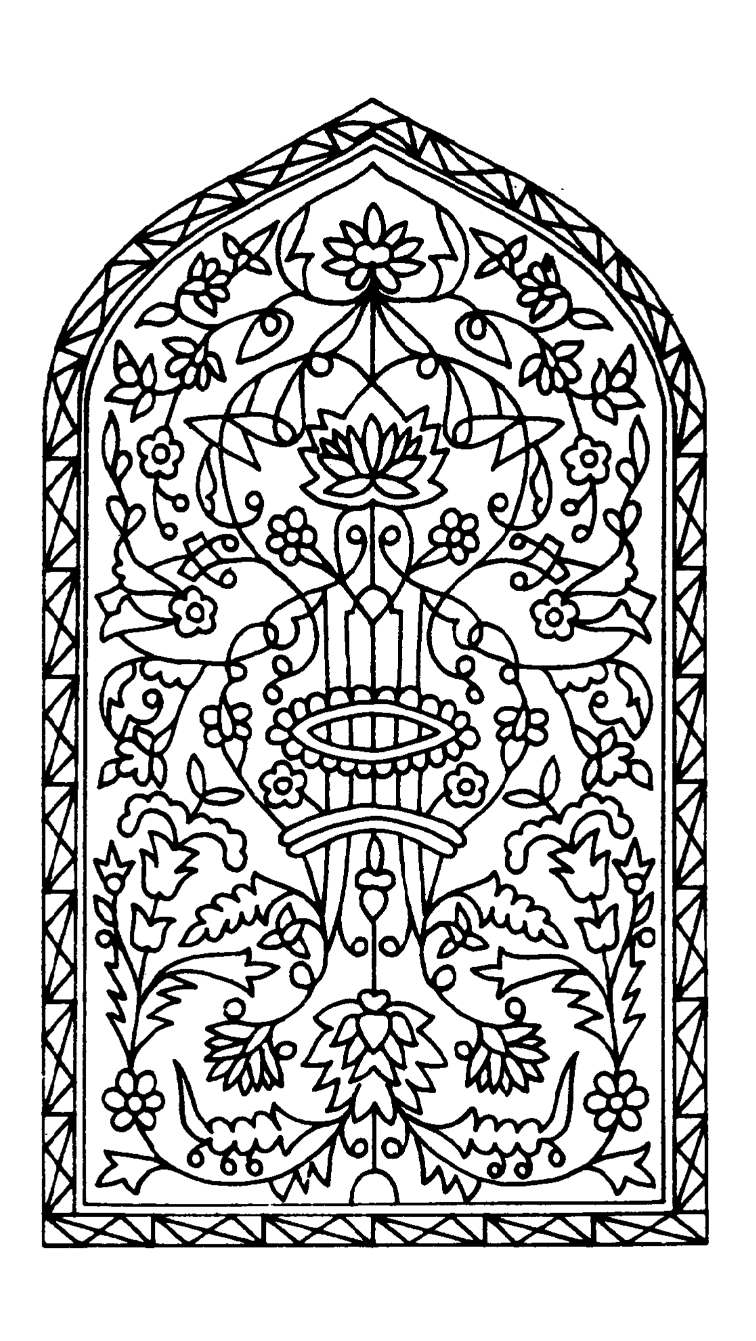
胡西哈里尔·艾尔比 19世纪初生于喀什噶尔，维吾尔著名诗人。著有《库勒亚提艾力比》，诗集中包括271首抒情诗，53首讽

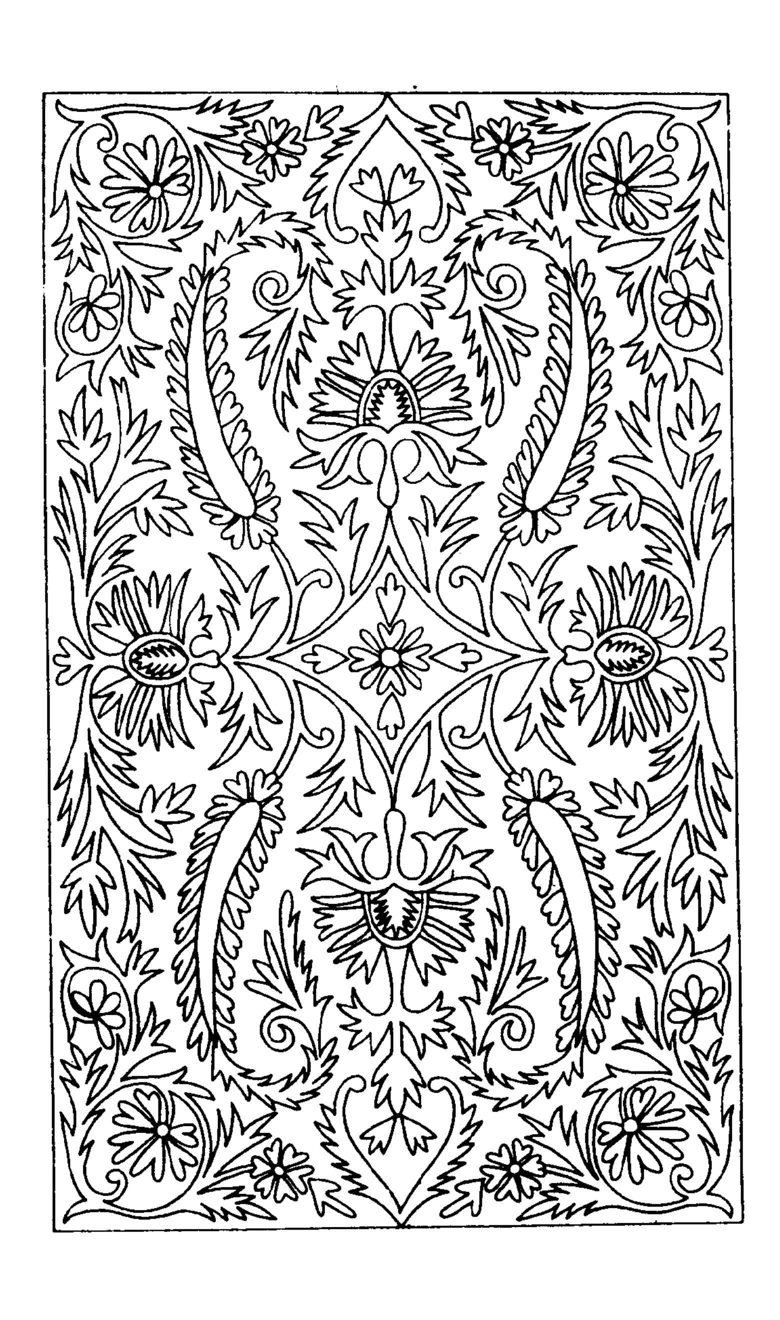
刺诗,37首柔巴依,14首寓言诗,14首美德诗等。

甫祖勒—麦合默提·苏来依满·甫祖勒 (1498～1556)维吾尔著名诗人。

线依合·赛迪 生于13世纪,著名波斯诗人。写有巨著《蔷薇园》、《果园》,广为流传。

尕达依 生于1403或1404年,善于写抒情诗。

مۇندەرىجە

چوڭ نەغمە قىسمى

داستان قىسمى

مەشرەپ قىسمى

目　　录

穷乃额满部分

达斯坦部分

麦西热甫部分

چوڭ نەغمە قىسمى

穷乃额满部分

مۇقەددىمە

木坎迪满

3
3
3
3
3
3
1)
2)

3)
4)

5)
6)

7)
8)
9)

10)
11)

12)
13)

14)
15)
16)

16)

تەزە ، تەزە مەرغۇلى ۋە چۇشۇركۇسى

太孜，太孜迈尔乎里及区秀尔给

3)
1.
3)
2.
4)

5)

6)
7)

8)

V
9)
1.
9)
2.
10)

♩ = 66
1.
2.

1.
2.
1.
2.

1k21

1.
2.

1.
2.
11)
1.
11)
2.
12)

نۇسخا، نۇسخا مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۇسى
怒斯禾,怒斯禾迈尔乎里及区秀尔给
♩= 60
(T T T TT D D. T T.T TTTT TTD |
T T T T T D D. T T. T TTTT D)

2)4)
D.C.
5)
6)

6)
7)
8)

9)11)
9) 11)
10)12)

13)
14)
15)
16)

♩ = 66

15)
16)

جۇلا
朱拉
= 56
(D T T TT T D D T 0)
1)
2)
lk33

3)
4)
5)7)

6)8)
D.S.

سەنەم
赛乃姆
♩ = 70
(D. T DT | D DD)
1)
2)
3)

4)
5)7)

6)8)
9)
10)

11)
12)

چوڭ سەلقە
穷赛勒克
♩.♩ = 42
(D. T T T D T | D.T T T D D)
1)3)
2)4)

D.C.
5)7)
6)8)
D.S.
كىچىك سەلىقە، كىچىك سەلىقە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى
克其克赛勒克，克其克赛勒克迈尔乎里及区秀尔给
♩= 60
(D DD T T | D D D D T 0)
1)
lk41

1.
2.
2)

3)
V
4)
1k43

5)
6)

7)
8)

9)11)
1.

2.
V
10) 12)
1.
D.S.
2. V
13)
13)15)

14)16)
V
14)16)
V

1.
2.
15)
17)19)
V
17)19)

18)20)
21)23)

22)24)
25)27)

26)28)

1.
2.
= 72

D.S.

29)
30)
1.
2.

پەشرۇ ، پەشرۇ مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۇسى
派西露,派西露迈尔乎里及区秀尔给
= 60
(D. T 0 D T | D D T D D T)
1)3)
1.
2.
2)4)
D.C.

5)
1.
2.
6)
7)

8)

9)
10)

11)
12)

13)15)
1.
2.
14)16)
D.S.
17)
18)

19)
20)
21)
1.
2.
22)

lk66

lk67

1.
2.

23)25)
24)26)
1.
2.

تەكىت
太喀特
♩.= 66
(D D D | D D T. T T |
1)
D D T. T D)
1)
2)

3)5)
4)6)
4)6)
D.S.
= 68

داستان قىسمى

达斯坦部分

1)
1.
2.
Ik74

2)
1.
2.
3)

4)
1.
2.
5)
lk76

6)
1. 3.

2.
D.S.
4.
= 66

1.
2.
lk79

ئىككىنچى داستان ، ئىككىنچى داستان مەرغۇلى
第二达斯坦,第二达斯坦迈尔乎里
= 36
(D. D T | D. D T)
1)2)

3)
4)
1.
2.

5)6)
7)
8)

9)
10)

1.
2.
11)
12)

13)
14)

15)
15)

16)
17)
18)
= 40

lk91

ئۈچىنچى داستان، ئۈچىنچى داستان مەرغۇلى

第三达斯坦,第三达斯坦迈尔乎甲

2)

3)
1.
2.
4)

5)
1.
2.
6)

1.
2.
7)
1.
2.

8)
1.
2.
9)

10)
11)
12)

= 150

1.
2.

تۆتىنچى داستان، تۆتىنچى داستان مەرغولى

第四达斯坦,第四达斯坦迈尔乎里

2)

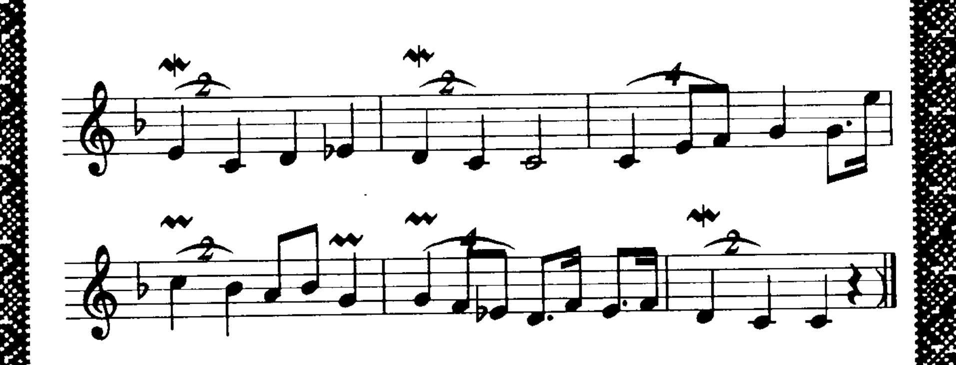

3)5)
4)6)

7)
8)

= 40

lk109

بەشىنچى داستان، بەشىنچى داستان مەرغۇلى

第五达斯坦,第五达斯坦迈尔乎甲

♩. = 48

(D | D. T D T. T D |

D. T D T. T D)

1)3)

1.
2.
2)4)
1.
2.
D.S.
5)
1.

5) 7)
2.
6)8)
6)8)
1.
2.
3.
7)
D.S.
8)
lk113

= 52
1.
2.

1.
2.
ik115

麦西热甫部分

بىرىنچى مەشرەپ

第一麦西热甫

♩.𝅗𝅥 = 40

$\frac{7}{8}$ ($\frac{3+4}{8}$)

(D D D T | D 0 D T |

1)

D 0 D T | D 0 D T)

2)

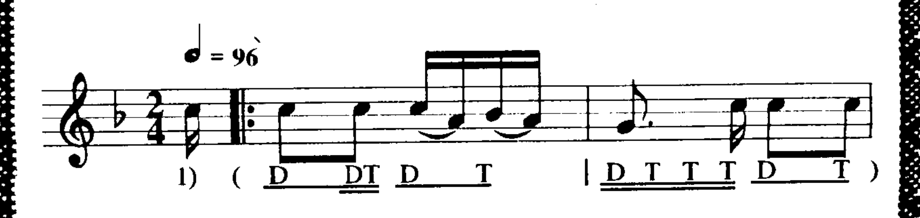

2)
3)5)
4)6)

1. 2. 3.
D.S.
4.
7)
1.
2.
8)

1.
2.
9)
10)
10)

ئىككىنچى مەشرەپ

第二麦西热甫

1.
2.
2)
2)
3)
4)

5)
6)
6)
D.S.

= 68

راك مۇقامىنىڭ ئاھاڭ تۈرلىرى جەدۋىلى

	مۇقام ئاھاڭ تۈرلىرىنىڭ ئاتىلىشى	تاكت	باشلىنىش سۈرئىتى	ئاساسىي رىتىم شەكلى
چوڭ نەغمە قىسمى	مۇقەددىمە	⧺	♩ = 68	
	تەزە	$\frac{3}{4}$	♩ = 60	D OT D ǀ T. TDT TT D‖
	تەزە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{3}{4}$	♩ = 66	D OT D ǀ T. TDT TT D‖
	نۇسخا	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩ = 60	T T T ⁀ T D D. T T T TTTT TT D‖
	نۇسخا مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩ = 66	T T T ⁀ T D D. T T T TTTT TT D‖
	جۇلا	$\frac{4}{4}$	♩ = 56	D TT TT T DD TO ‖
	سەنەم	$\frac{2}{4}$	♩ = 70	D. T DT ǀ D DD ‖
	چوڭ سەلىقە	$\frac{6}{8}(\frac{3+2}{8})$	♩⁀♩ = 42	D. TTT DT ‖
	كىچىك سەلىقە	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D DD TT ǀ DDDD TO ‖
	كىچىك سەلىقە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{2}{4}$	♩ = 72	D DD TT ǀ DDDD TO ‖
	پەشرۇ	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D. T OD T ǀ D D T DD T ‖
	پەشرۇ مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D. T OD T ǀ D D T DD T ‖
	تەكىت	$\frac{6}{8}$	♩. = 66	D D T. T T ǀ D D T. T D ‖
	چوڭ نەغمە قىسمىنى تارقاق رىتىم بويىچە تاماملاش			
داستان قىسمى	بىرىنچى داستان	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D D ǀ D TT TTTT ‖
	بىرىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{2}{4}$	♩ = 66	D D ǀ D TT TTTT ‖
	ئىككىنچى داستان	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⁀𝅗𝅥 = 36	D. D T‖
	ئىككىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⁀𝅗𝅥 = 40	D. D T‖
	ئۈچىنچى داستان	$\frac{3}{4}$	♩ = 128	D OT D ǀ T OT D‖
	ئۈچىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{3}{4}$	♩ = 150	D OT D ǀ T OT D‖
	تۆتىنچى داستان	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⁀𝅗𝅥 = 36	D. D T ǀ D[2] D D T ‖
	تۆتىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⁀𝅗𝅥 = 40	D. D T ǀ D[2] D D T ‖
	بەشىنچى داستان	$\frac{6}{8}$	♩. = 48	(D) ǀ D. T D T T D ‖
	بەشىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{6}{8}$	♩. = 52	(D) ǀ D T D T. T D ‖
مەشرەپ قىسمى	بىرىنچى مەشرەپ	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⁀𝅗𝅥 = 40	D D D T ǀ D O D T‖
	ئىككىنچى مەشرەپ	$\frac{2}{4}$	♩ = 96	D DT DT ǀ DTTT DT ‖
	پۈتۈن مۇقامنى تارقاق رىتىم بويىچە تاماملاش			

《拉克木卡姆》曲目一览表

	曲目名称	节拍	起始速度	基本节奏型
第一部分「穷乃额满」	木次迪满	艹	♩ = 68	
	太孜	$\frac{3}{4}$	♩ = 60	D OT D ∣ T.TDT TT D‖
	太孜迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{3}{4}$	♩ = 66	D OT D ∣ T.TDT TT D‖
	奴斯禾	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩ = 60	T T T T T D D.T T.T TTTT TT D‖
	奴斯禾迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩ = 66	T T T T T D D.T T.T TTTT TT D‖
	朱拉	$\frac{4}{4}$	♩ = 56	D TT TT T DD TO‖
	赛乃姆	$\frac{2}{4}$	♩ = 70	D.T DT ∣ D DD‖
	穷赛勒克	$\frac{5}{8}(\frac{3+2}{8})$	♩⌒♩ = 42	D.TTT DT‖
	克其克赛勒克	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D DD TT ∣ DDDD TO‖
	克其克赛勒克迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{2}{4}$	♩ = 72	D DD TT ∣ DDDD TO‖
	派西露	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D T OD T ∣ D D T DD T‖
	派西露迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D T OD T ∣ D D T DD T‖
	太喀特	$\frac{6}{8}$	♩. = 66	D D T T T ∣ D D T T D‖
	以散板结束“穷乃额满”部分			
第二部分「达斯坦」	第一达斯坦	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D D ∣ D TT TTTT‖
	第一达斯坦迈尔乎里	$\frac{2}{4}$	♩ = 66	D D ∣ D TT TTTT‖
	第二达斯坦	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⌒𝅗𝅥 = 36	D D T‖
	第二达斯坦迈尔乎里	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⌒𝅗𝅥 = 40	D. D T‖
	第三达斯坦	$\frac{3}{4}$	♩ = 128	D OT D ∣ T OT D‖
	第三达斯坦迈尔乎里	$\frac{3}{4}$	♩ = 150	D OT D ∣ T OT D‖.
	第四达斯坦	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⌒𝅗𝅥 = 36	D. D T ∣ D $\overset{2}{D}$ D D T‖
	第四达斯坦迈尔乎里	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⌒𝅗𝅥 = 40	D. D T ∣ D $\overset{2}{D}$ D D T‖
	第五达斯坦	$\frac{6}{8}$	♩. = 48	(D) ∣ D.T D T T D‖
	第五达斯坦迈尔乎里	$\frac{6}{8}$	♩. = 52	(D) ∣ D.T D T T D‖
第三部分「麦西热甫」	第一麦西热甫	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩.⌒𝅗𝅥 = 40	D D D T ∣ D O D T‖
	第二麦西热甫	$\frac{2}{4}$	♩ = 96	D DT DT ∣ DTTT DT‖
	以散板结束整部“木卡姆”			

مۇقام مۇزىكىسىنى نوتىغا ئېلىشقا ئائىت بىر قانچە ئىزاھات

1 . بۇ نوتا شىنجاڭ مۇقام ئانسامبىلى چېلىپ ئورۇندىغان ، شىنجاڭ ئۈن - سىن نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئۈنئالغۇ لېنتىسى (نومۇرى 100 - XL) غا ئاساسلىنىپ ئېلىندى .

2 . ئون ئىككى مۇقامدىكى چارەك ئاۋاز ۋە سەل كۆتۈرۈلگەن (سەل چۈشۈرۈلگەن) ئاۋازلارنى توغرا ئىپادىلەش ئۈچۈن ، بۇ نوتىدا تۆۋەندىكىدەك بەلگىلەر كۆپەيتىپ قوللىنىلدى : ≯ بەلگىسى $\frac{1}{4}$ كۆتۈرۈشنى ، d بەلگىسى $\frac{1}{4}$ چۈشۈرۈشنى ، ↑ بەلگىسى سەل كۆتۈرۈلگەن ئاۋازنى ، ↓ بەلگىسى سەل چۈشۈرۈلگەن ئاۋازنى ئىپادىلەيدۇ ، بۇ بەلگىلەر ئاھاڭ نوتىسىنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە قويۇلدى ، بۇ بەلگىلەر نوتىدا كۆي بەلگىسىدە بەلگىلەنگەن ئاۋاز تەرتىپى ئاساسىدا ئۆز رولىنى كۆرسىتىدۇ . مەسىلەن ، كۆي بەلگىسىدىكى مەلۇم ئاۋازنىڭ يېرىم كۆتۈرۈلگەن (چۈشۈرۈلگەن) ئاۋاز ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ، نوتىنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە يەنە ≯ ، d ، ↑ ياكى ↓ بەلگىسى قويۇلغان بولسا ، يېرىم ئاۋاز كۆتۈرۈش (چۈشۈرۈش) نى شەرت قىلىنغان هالدا يەنە $\frac{1}{4}$ ئاۋاز كۆتۈرۈلىدۇ ياكى چۈشۈرۈلىدۇ . ≯ ۋە d بەلگىلىرى ۋاقىتلىق بەلگە سۈپىتىدە بىر تاكت ئىچىدىلا كۈچكە ئىگە . ئەگەر ئوخشاش تاكتلار ئىچىدە $\frac{1}{4}$ كۆتۈرۈلگەن ياكى چۈشۈرۈلگەن ئاۋازلار كېيىنكى ئاۋازلاردا يېرىم كۆتۈرۈلمىسە (چۈشۈرۈلمىسە) ، كېيىنكى ئاۋازلارنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە ئاھاڭنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى ئىپادىلەيدىغان بەلگە قويۇلدى . ↑ ، ↓ بەلگىلىرى پەقەت بەلگە قويۇلغان ئاۋازدىلا كۈچكە ئىگە .

3 . ∽ ۋە ∽ لار ئايرىم - ئايرىم هالدا ئاھاڭلارنى يوقىرىغا ياكى

تۆۋەنـگە تىترىتىش بەلگىسى بولۇپ، تىترىتىش دائىرىسى ئادەتتە $\frac{1}{4}$ ئاۋاز ئىچىدە بولىدۇ.

4. $\frac{5}{8}$ ، $\frac{7}{8}$ ، $\frac{9}{8}$ قـاتـارلـىـق ئۇدارلار ئارقـىلـىق بۇ نـوتـىـدىـكـى ئۇدار ئاھاڭـلـىـرىـنـىڭ هـەر بـىـر تاكتىلىرىـنـىڭ ئىچكـى قـىـسـمـىـدىـكـى ئۇدارلارنـىـڭ بـىـرىكىش مـۇناسىۋىتـىـنـى ئىپادىلـەش ئۈچـۈن، $\frac{5}{8}$ $(\frac{3+2}{8})$ ، $\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$ ، $\frac{9}{8}$ $(\frac{3+6}{8})$ فـور- مۇلـىـسى قوللىنىلدى. هەر بىر تاكتىنىڭ بىرىنچى ئۇدار بىرلىكىدە ۋاقتى تـەكشى بولغان ئۈچ ئۇدارنىڭ ئىككى ئاۋازدا قاتارلىشىپ كېلىشى ۋە تۆت ئاۋازدا قـاتارلىشىپ كېلىشى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ هەر خىل ئۆزگىرىشلىرى دائىـم كـۆرۈلـۈپ تـۇرىدۇ. بۇ ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئۇدار، رىتىم جەھەتـ تىـكى مۇھىم ئالاھىـدىـلـىـكى، كىتابخانلارنىڭ دىققەت قىلىشىنى هاۋالە قـىـلـىـمىز. بەزى ئاھاڭلاردا كۆرۈلىدىغان پارچە ئۇدار يەنە « كۆپەيگەن ئۇدار » لارغا بۇ نوتىدا $\frac{2\frac{1}{2}}{4}$ (تۆتكە بۆلۈنىدىغان ئاۋاز بىر ئۇدار بولۇپ، هەر بـىـر تـاكـتـتـا $2\frac{1}{2}$ ئۇدار بـولـىدۇ) ، $(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$ $\frac{6\frac{1}{2}}{4}$ (تـۆتـكە بـۆلـۈنـگـەن ئاۋاز بـىـر ئۇدار بولۇپ، هەر بىر تاكتتا $6\frac{1}{2}$ ئۇدار بولىدۇ، يـەنـى $2\frac{1}{2}$ ئۇدار ۋە تـۆت ئۇداردىـن ئىبارەت ئىككى تەركىپكە بۆلۈنىدۇ) شەكلىدىكى ئالاھىدە ئۇدار بەلگىسى قوللىنىلغان.

5. هەر بـىـر ئاهاڭ بـاشلانغان ملودىيىنىڭ ئاستى تەرىپىگە بۇ ئاـ هاڭـنـىـڭ بـاش ـ ئاخـىرىنى تۇتاشتۇرىدىغان « ئاساسىي رىتىم شەكلى » بەلگىسى قويۇلغان. بۇنىڭ ئىچىدىكى D بـەلگـىـسـى داپنىڭ « دۇم » نى،

T بەلگىسى داپىنىڭ « تاك » ئاۋازىنى ، O بەلگىسى ئاۋاز توختىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ .

6 . مېلودىيىنىڭ ئاستى تەرىپىگە قويۇلغان سان تېكىستىنىڭ تەرتىپ نومۇرىنى ئىپادىلەيدۇ .

7 . تەكرارلانغان ملودىيىدە بىرىنچى قېتىمدا ئېيتىلغان ياكى چېلىنغان ئاھاڭ ئۆلچەم قىلىندى .

关于乐谱记录的几点说明

一、本乐谱根据新疆音像出版社出版发行的《十二木卡姆》盒式录音带（片号XL－100）记录。由新疆木卡姆艺术团演唱、演奏。

二、为了准确地反映《十二木卡姆》中的四分音和微升（降）音，本乐谱在传统五线谱记谱法的基础上，增加使用𝄲号表示升四分之一音、𝄳号表示降四分之一音，↑号表示微升音、↓号表示微降音。这些符号标在音的左上方，都在乐谱中调号所规定音列的基础上起作用。如调号中已标明某音要升（降）半音而在其左上方又加标了𝄲号、𝄳号、↑号或↓号，则要在升（降）半音的前提下再升高（或降低）四分之一音或微升（微降）。作为临时记号，𝄲号和𝄳号对一小节内的同音有效。如同一小节中已经半升（降）的音在后面不作半升（降），则需在后面的那个音的左上方加标能够示意回复到原调音列的符号。↑号↓号只对所标的乐音起作用。

三、～和～分别为上、下波音符号，其波动范围一般在四分之一音之内。

四、对于$\frac{5}{8}$、$\frac{7}{8}$、$\frac{9}{8}$等复拍子，本乐谱以$\frac{5}{8}(\frac{3+2}{8})$、$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$、$\frac{9}{8}(\frac{3+6}{8})$式的拍号标明这些节拍乐曲中每一小节内部的节拍组合关系。在这些节拍乐曲中每小节的第一个小节拍单位里，经常出现时值均分的三拍二连音和四连音以及它们的各种变体，这是《十二木卡姆》在节拍、节奏方面的一个重要特点，敬请读者注意。对于另一些乐曲中出现的非整数“增盈节拍”，本乐谱使用$\frac{2\frac{1}{2}}{4}$（以四分音符为一拍，每小节两拍半）、$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$（以四分音符为一拍，每小节六拍半，又可分为两拍半和四拍这样两个小节拍单位）式的特殊拍号标记。

五、每首乐曲起首处旋律下方标记着贯串本乐曲始终的“基本节奏型”。其中，字母D表示击手鼓鼓中，发“咚”音，字母T表示击乐鼓鼓边，发“嗒”音。字母O表示休止。

六、旋律下方以数字标明唱词序号备考。

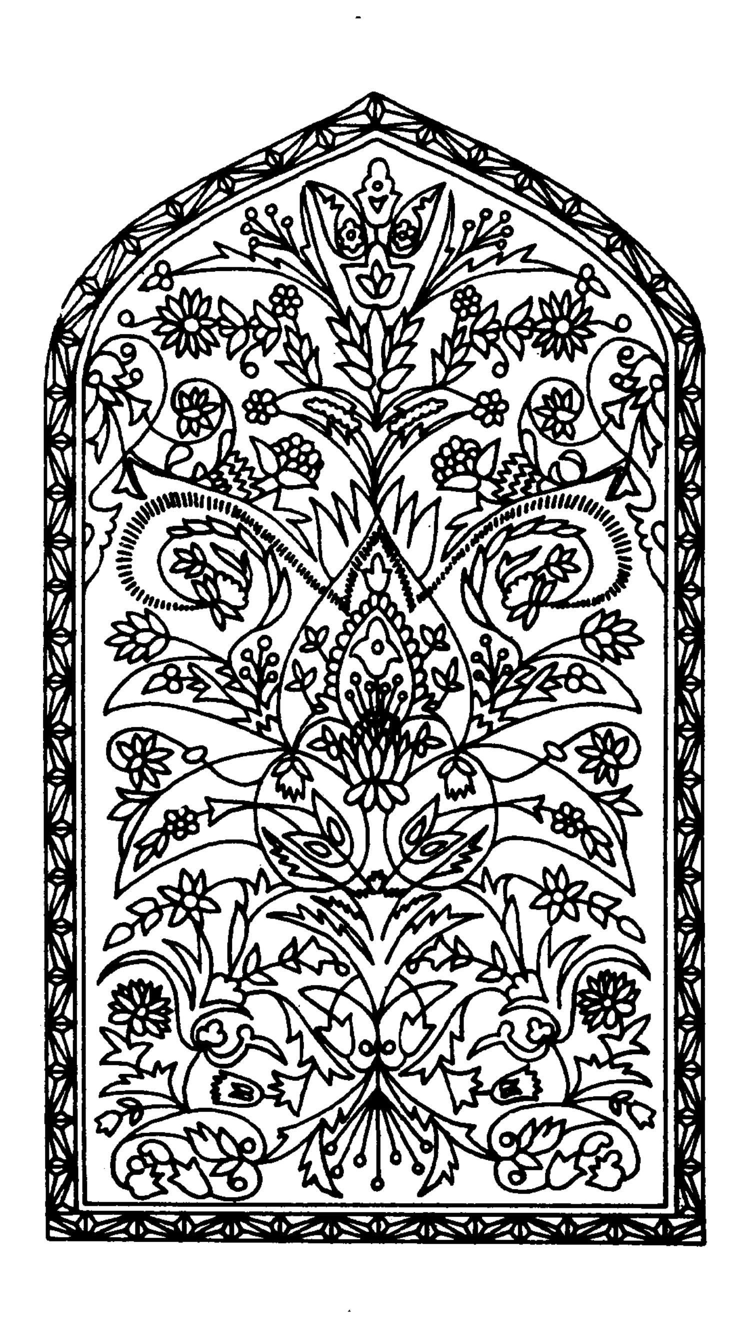
七、反复的旋律以第一次演唱（奏）的作为标准记录。

مۇندەرىجە

چوڭ نەغمە قىسمى

داستان قىسمى

مەشرەپ قىسمى

چوڭ نەغمە قىسمى

مۇقەددىمە

ساتارىم تارىغا جان رىشتەسىدىن تار ئېشىپ سالسام ،
ئانىڭكىم نالىسىدىن بىۋاپانىڭ كۆڭلىنى ئالسام .

مۇقام چالسىپ ، مۇقام ئىچرە مۇقامنى دىلغا جا قىلسام ،
مۇھەببەت كويىغا سالسا ، ئۇنىڭ ئالدىدا مەن چالسام .

مۇقاملارنىڭ ئاتاسىنى ھۇسەينۇ ھەم ئەجەم دەرلەر ،
بۇلاردىن يۇقارىكىم پەدەئى باياتىنى چالسام .

باياتى ① ھەقنائالا يادىدا چالسام ئۈزۈلدۈرمەي ،
كۆڭۈلنىڭ بىناۋا بولغانىنى بىلسەم ناۋا چالسام .

ئارالاپ چالسام ئۇششاقنى ، غەزەلنى راكقا يەتكۈزسەم ،
قاراڭغۇ تۈن – سەھەرلەردە مۇشاۋرەك ، پەنجىگاھ چالسام .

ئىراقۇ چەببيات ، ئۆزھالدا پەيزىكىم يېتەر بولسا ،
تىلەپ خۇرشىدى ② ۋەسلىن سۇبھى دەمدە چارىگاھ چالسام .

يېتىپ ۋەسلىگە ھىممەتىنىڭ جۇدالىق تاغىدىن ئۆتسەم ،

---

① باياتــ خۇدا ـ تەگرى
② خۇرشىد ــ كۈن ـ قۇياش

ئىچىپ ۋەسلىڭ شارابىدىن قىلىپ تەڭكەش سىگاھ چالسام .

كەل ، ئەي مەشرەپ ، قەدەھ سۇنغىل ، بولايلى مەستۇ مۇستەغرەق ① ،
بىرئىلگە كاسەئى تەنبۇر ، بىرئىلگە جامى مەي ئالسام .

(مەشرەپ)

تەزە

كىمگە قىلدىم بىر ۋاپا كىم ، يۈز جاپاسىن كۆرمىدىم ،
كۆرگۈزۈپ يۈزمېھرى ، مىڭ دەردۇ بالاسىن كۆرمىدىم .

كىمگە باشىمنى پىدا قىلدىمكى ، باشىم قەسدىغە ،
ھەر تەرەپتىن يۈز تۈمەن تىغى جاپاسىن كۆرمىدىم .

كىمگە كۆڭلۈم ئەيلىدى مېھرۇ مۇھەببەت پاشكىم ،
ھەر ۋاپاغا يۈز جاپا ، ئۇنىڭ جازاسىن كۆرمىدىم .

كىمگە سالدىم كۆز قاراۋۇ ئاقىنى كۆز ياش ئارا ،
قان ئارا پىنھان كۆزۈم ئاقۇ قاراسىن كۆرمىدىم .

ئەي رەپىق ، ھۆسن ئەھلىدىن قىلما تەمە مېھرۇ ۋاپا ،
چۈنكى بۇ تائىپىنىڭ ھۆسنى ۋەپاسىن كۆرمىدىم .

(نەۋائى)

---

① مەستۇ مۇستەغرەق ــــ غەرق مەست

تەزە چۇشۇرگۈسى

ئەي نەۋائى ، تۆۋبە ئاندىن قىلمىدىم شەيخ ئالدىدا ،
كىم بۇ ئىشنى دەير پىرىنىڭ ① رىزاسىن كۆرمىدىم .

(نەۋائى)

نۇسخا

لۇتۇف ئېتەي دەپ ياكى يار بىر ۋەدە قىلمايدۇ ھامان ،
غۇنچىدەك قان باغلىغان كۆڭلۈم ئېچىلمايدۇ ھامان .

بولدى پاش ئەلگە بۇ ھالىم ، قايسى تەدبىر ئەيلىيىن ،
بىلدى ئەل ھالىمنى ئەمما يار بىلمەيدۇ ھامان .

ساقىيا ، ئىشرەت مەيىدىن بىر يۇتۇم لۇتۇف ئەيلىگىل ،
خەستە كۆڭلۈم غەم خۇمارىدىن ئېچىلمايدۇ ھامان .

تۇبىيۇ ② شەمشادى قەددىن باغ ئارا كۆرمەك نە سۇد ،
سەرۋى يەگلىغ قەددى دىلجۇيى ③ تېپىلمايدۇ ھامان .

سەبرى قىلغىل ، ئەي رەشىدى ، ئاي يۈزۈڭنىڭ دەردىدە ،
بەندىگە ئازادىلىق خەتتى پۈتۈلمەيدۇ ھامان.

(رەشىدى)

---

① دەيرپىرى — مەيخانە ئىگىسى ، قېرى مەيپۇرۇش
② تۇبى — جەننەت دەرىخى
③ دىلجۇي — كۆڭۈل ئىزدىگۈچى ، ئەركىلىگۈچى ، دىلكەش

※ ※ ※

ئاشىق بولمايدۇ كىشى تا كەچمىگۈنچە جانىدىن ،
زۇلپىغە مەھرەم بولۇرمۇ ئۆتمىسە ئەيمانىدىن .

شوخلىقىدىن ئول پەرى رۇخسارى گۈل بەرگىم دېدى ،
ھېچبىر ئاغرىرمۇ ئايا نادان گادا سۇلتانىدىن .

ئىشقى گويا گۈلخىنى ئاتەشنى كۆڭلۈمگە قۇيار ،
بولدى يارقىن شۆئلەسى لەئلى بەدەخشان كانىدىن .

(زەلىلى)

نۇسخا چۈشۈرگۈسى

بىلمىسەڭ ئەھلى جۇنۇنىنىڭ ھالىتىنى ئەي سوپى ،
ھەسبى ھال ئاچقىل زەلىلى تەلۋىنىڭ دىۋانىدىن .

(زەلىلى)

جۇلا

كۈندە كۆرمىدىم يارنى ،
بىر كۈنى كۆرەرمەن دەپ .
ئۈمىد ئۈزمىدىم ياردىن ،
ئۆلمىسەم سۆيەرمەن دەپ .

يامغۇرلار تولا ياغسا ،

ئۆيدىن ئۆتىدۇ تامچا .
يارىمنى سېغىنغاندا ،
پۇتۇم ئات ، قولۇم قامچا .

(خەلق قوشاقلىرى)

سەنەم

ئول دىلبىرى رەئنانى ،
مەن يار تۇتاي دەيمەن .
مەي بەرسە ئەگەر ئاچچىق ،
بىر قەترە يۇتاي دەيمەن .

ئىشقى يولىدا زاھىد ،
ئاشىققا قىلۇر تەئنە .
ئاھىمنىڭ ئوقى بىرلە
ئاتىپ يىقىتاي دەيمەن .

دوزاخ ئوتى سۇ بولدى ،
كۆزۈڭ يېشىدا مەشرەپ .
ئىشقىم ئوتىدا ئۇنى ،
قاقلاپ قۇرۇتاي دەيمەن .

(مەشرەپ)

چوڭ سەلقە

ئاتلىرىنى ھەيدەيدىكەن
مۇز داۋان بىلەن .
بىرياخشىنى قىنايدىكەن
بىر يامان بىلەن .

ئۆزۈڭ ئاندا بارامسەن
مىنى مۇندا قويامسەن ؟
ئۆزۈم سالغان باغچامدا
ئوينىغىلى قويمامسەن ؟

بۇلبۇل دېگەن بىر قۇشتۇر ،
سايرىسا ئۇنى خۇشتۇر .
باغرى قان ۋاپادارىڭ
ئىشق ئوتۇڭدا بىھۇشتۇر .

جان نەپەستىن چىقمىدى ،
بۇلبۇل قەپەستىن چىقمىدى .
سەن يارىمنىڭ گەپلىرى
زادى ئەستىن چىقمىدى .

(خەلق قوشاقلىرى)

بىرىنچى كىچىك سەلقە

يانانى چىبىرىگە ئوت سالدى مەنكى ھەيرانمەن ،
يانانى تەرزەنى يەل ئاچتى كىم پەرىشانمەن.

ئۇچۇرغىل ئەي قۇيۇن ، ئول ئاي بىشىدىن ئايلىناي ،

بۇدەمكى كويىدا تۇپراق بىلە يەكسانمەن .

بىراۋلارغا ۋاپا ئەيلىدىم ، جاپا كۆردۈم ،
نى پايدا ئەمدى ئەگەر نەچچە مىڭ پۇشايمانمەن .

ئەل ئىچىدىن قىچىبان دەشتلەر سىرى يۈزلەندىم ،
رەقىبلەر بىلىڭىز ۋەھشى ئى باياۋانمەن .

(نەۋائى)

※ ※ ※

گەر بولمىسام ئىدى ئۇل ئايغا ئاشنا ھەرگىز ،
بىشىمغا ياغماس ئىدى چەرختىن بەلا ھەرگىز .
جاپاسىدىن دىمەكىم ئىشق تەركىنى تۇتقىل ،
بۇ ئىش بولۇرمۇ ۋاپا ئەھلىگە راۋا ھەرگىز .

(نەۋائى)

ئىككىنچى كىچىك سەلقە

ھايھاتكىم ، بىراۋ غىمىدىن زارمەن يانا،
پەر يادكىم ، بەلاغا گىرىپتارمەن يانا .

ئەي دەۋاگەر ، ئارىم ئىدى تەئىنۇ سۆكمەكىلىك ،
بولدى قىلغىن ، ھەرنە دىبسەڭ بارمەن يانا .

ھەركىچە بىر قۇياش غىمىدە غۇسسە تاشىدىن ،
باشتىن ئاياق سىپھىردەك ① ئەپگار مەن يانا .

---

① سىپھىردەك ـــ ئاسماندەك

ئاغزىم قۇرۇپ، دىمىم تۇتۇلۇپ، سەكرىسەم نىتاك،
كىم تەلبە چابۇكۇمگە ① جىلاۋدار ② مەن يانا.

(نەۋائى)

ئۈچىنچى كىچىك سەلىقە

ئىپتىمىغىل سىرىڭنى سەن، ھەركىمگە سىرداش ئۆزگىدۇر،
دەردى يوق بىدەردكە مۇڭ ئەتمە، مۇڭداش ئۆزگىدۇر.

ھەمرەھى قابىل بىلەن يۈر بىر غېرىچلىك بولسا يول،
يۈرمىگىل نائەھلى بىرلە، يولدا يولداش ئۆزگىدۇر.

قولدامالىڭ بارىدا كۆپتۇر قېرىنداش - يارلىرىڭ،
ئارى باش ياستۇققا يەتكەندە قېرىنداش ئۆزگىدۇر.

بارچە يىغلار ئاھ ئۇرۇپ، دەردلىك كىشىدۇر بەلگىلىك،
دىل كۆيۈپ، كۆزدىن تۆكۈلگەن قايغۇلۇق ياش ئۆزگىدۇر.

(ھۇۋەيدا)

كىچىك سەلىقە چۇشۇرگۇسى

ھايھاتكىم، بىراۋ غېمىدىن زارمەن يانا،
پەرياد كىم، بەلاغا گىرىپتارمەن يانا.

(نەۋائى)

---

① چابۇك — چەۋەنداز

② جىلاۋدار — چولۋۇر تۇتقۇچى

پەشرۇ

ئىشقىڭ ئوتىغا كۆيگىلى كەلدىم ،
ئايدەك يۈزۈڭنى كۆرگىلى كەلدىم .

سەۋدايى زۇلپۇڭ چۈشتى بېشىمغا ،
سەندىن داۋاسىن سورىغىلى كەلدىم .

بەھرەڭگە ① كىردىم غەۋۋاس بولاي دەپ ،
گەۋھەرى مەقسۇت ئالغىلى كەلدىم .

مەندىن سورساڭ ئەي گۈلئۇزارىم ،
ئاتەشخانەڭدە قالغىلى كەلدىم .

كۆردۈم جامالىڭ ، كەتتىم ھوشۇمدىن ،
مەجنۇنى شەيدا بولغىلى كەلدىم ،

رەھمەت ئىشىكىن مەشرەپكە ئاچقىل ،
ئىشقى كويىدا ئۆلگىلى كەلدىم .

(مەشرەپ)

※ ※ ※

نى گۇناھىم بار ئىدى قىلدىڭ پەلەك ياردىن جۇدا،
ئەيلىدىڭ گويا مېنى ئول گۆھىرى جاندىن جۇدا .

ۋەسلىدىن ھەجرىگە تاتۇشتۇم كۆيەرمەن كۈنۈ تۈن ،
بەندىسىنى قىلمىغىل ، يارەبكى ، سۇلتاندىن جۇدا.

---

① بەھر — دېڭىز

چاغلىدىم دەردۇغەمى ئىشقىڭنىكىم پايانى يوق ،
قىلمىغىل ، يارەب ، ئۇنىڭ دەردىنى دەرماندىن جۇدا .

ئەل تىلەر گۈلزارى ۋەسلىن ، مەن تىلەرمەن ھەجرىنى ،
بۇلبۇلى بىچارىنى سەن قىلما ئەبغاندىن جۇدا .

كېچەيۇ كۈندۈز تىلەر يىغلاپ قەلەندەر تەڭرىدىن ،
قىلمىغىل ئاخىرقى دەمدە ئۇنى ئىماندىن جۇدا .

(قەلەندەر)

پەشرۇ چوشۇرگۈسى

كۆردۈم جامالىڭ ، كەتتىم ھوشۇمدىن ،
مەجنۇنى شەيدا بولغىلى كەلدىم .
رەھمەت ئىشىكىن مەشرەپكە ئاچقىل ،
ئىشقى كويىدا ئۆلگىلى كەلدىم .

(مەشرەپ)

تەكىت

كۆككىنە بوستان ئىچىدە ،
ئاھ ئۇرارمەن يارى يوق .
يار ، سېنىڭ ئىشقى ئوتۇڭدا
سارغىيارمەن ، چارە يوق .

يولىلىرىڭغا ئىنتىزارمەن ،
كۆزلىرىمنىڭ ھالى يوق .
بۇ جۇنۇنلۇق ئالىمىدە
مەن كەبى ئاۋارە يوق .

يارسىز ئۆمرۈم مېنىڭ
مىڭ ياشىسام بىر كۈنچە يوق .
ئىشق ئوتىنىڭ ئالدىدا
دوزاخ ئوتى ئۇچقۇنچە يوق .

(خەلق قوشاقلىرى)

داستان قسمى

بىرىنچى داستان

ئاھ ، نەئەيلەي مەن يېتىمنىڭ قەدرى يوق يار ئالدىدا ،
ئاي يۈزىنىڭ شەۋقىدىن بولدۇم گىرىپتار ئالدىدا .

كېچە - كۈندۈز پۇرقەتىدە كۆيدۈرەر ئول نازىنىن ،
ئەي مۇسۇلمانلار نېتەيكىم ئىككى ئەييار ئالدىدا .

كەلمىگەي ئالەمگە سەندەك نازىنىن نىگارائى ،
مەن كەبى ئوتىدا كۆيگەن خەلقى بىسيار① ئالدىدا .

كۆرمىسەم بىردەم ئۇنى ئارامى تاقەت يوق ماڭا،
نۆبىتى قىلسام جېنىم باشىغا ئىسار② ئالدىدا .

(نۆبىتى)

ئىككىنچى داستان

مۇندىن كېتەر بولدۇڭ سەن ياتنىڭ يېرىگە ،
غېرىپ سېنى بىر ئالالاغا تاپشۇردۇم .
ئاللا سالدى جۇدالىقنىڭ دەردىگە ،

---

① بىسيار ــ تولا ، كۆپ ، نۇرغۇن
② ئىسار ــ ئاتاش ، بېغىشلاش

غېرىپ سېنى بىرئاللاغا تاپشۇردۇم .

مېنى كەتتى دەپ يارىم مالال بولمىغىن ،
كۆپ يىغلىما ، سەنەمجان ، كەتسەم كېلۇرمەن .
قىزىل گۈلدەك ئاچىلىپ ، ھەرگىز سولمىغىن ،
كۆپ يىغلىما ، سەنەمجان ، كەتسەم كېلۇرمەن .

سەنەم دەرلەر : جاپا بىلەن جەۋرىم بار ،
چىن ئاشىقمەن ، تا ئۆلگىچە سەۋرىم بار ،
كېلەلمىسەڭ يول ئۈستىدە قەۋرىم بار ،
غېرىپ ، سېنى بىر ئاللاغا تاپشۇردۇم .

غېرىپ دەيدۇ : تەقدىرىم كاج بولمىسا ،
ئەجەل قۇشى بۇ بېشىمغا قونمىسا ،
ئارمان گۈلۈم چۆللەر ئارا سولمىسا ،
كۆپ يىغلىما ، سەنەمجان ، كەتسەم كېلۇرمەن .

ياھۇ - يارەي ، يارىمەي ، ئىلاھىمەي ،
غېرىپ سېنى بىر ئاللاغا تاپشۇردۇم .

(« غېرىپ - سەنەم » داستانىدىن)

ئۈچىنچى داستان

يۇرت قەدرىنى شاھلار بىلمەس
باشقا يۇرتقا بارمىغۇنچە .
ياخشى يارنىڭ قەدرىنى بىلمەس
بىر يامانغا چۈشمىگۈنچە .

قول ئۇزاتسام يارغا يەتمەس ،

يارسىز مېنىڭ ئۆمرۈم ئۆتمەس ،
ئاشىقلارنى پەرق ئەتمەس ،
ئىشق يولىغا كىرمىگۈنچە .

ئەل بېشىدا كۈلپەت تاغى ،
خارابىدۇر بوستان باغى ،
داۋا تاپماس ھەسرەت داغى ،
ھاتەم كېلىپ كۆرمىگۈنچە .

ئاشىق بولغان سىنە چاك بولماس ،
شېھىد بولغان ھالاك بولماس ،
جانۇ جىسمى ھەم پاك بولماس
ئىشق ئوتىدا كۆيمىگۈنچە .

قەلەندەر بولماق ئاسان ئەمەس
چېچى بەلگە چۈشمىگۈنچە .
ئاشىق بولماق ئاسان ئەمەس
شېرىن جاندىن كەچمىگۈنچە .

شاھى ئاباس ـ مەن بىلمىدىم ،
ئەھۋال ئىچۈك مەن سورىمىدىم ،
ئىشق كۈچىنى مەن بىلمىدىم
ئۆز بېشىمغا كەلمىگۈنچە .

(« غېرىپ ـ سەنەم » داستانىدىن)

تۆتىنچى داستان

ئەي يارانلار ، دىيار بەكرى ئىچىدە
ئەقلىم ئالدى قارا كۆزلۈك بىر پەرى .
ئەمدى كۆرسەم قويماسمەن ئۇنى ،
ئەقلىم ئالدى قارا كۆزلۈك بىر پەرى .

بىرپەرىدۇر تولۇنئايدەك ئۇزەرمىش ،
خۇش تەئرىپى يەر - جاھاننى كېزەرمىش ،
ۋەسلى خۇشنۇد ئېتىپ ، ھەجرى ئېزەرمىش ،
ئەقلىم ئالدى قارا كۆزلۈك بىر پەرى .

ھۆر ئۇنىڭچە بولۇرمۇ جەننەت ئىچىدە ،
مېنى قويدى تۈگىمەس ھەسرەت ئىچىدە ،
تەزىم قىلدى دىدار پۇرسەت ئىچىدە ،
ئەقلىم ئالدى قارا كۆزلۈك بىر پەرى .

تاغمۇ - تاغلار ئىچىدە كۆردۈم مەن ئۇنى ،
تىللا تاغاق تارايدۇ سۇمبۇل چېچىنى ،
كىمگە بېرىپ ئېيتاي شول كۆڭۈل شادىنى ،
ئەقلىم ئالدى قارا كۆزلۈك بىر پەرى .

(« غېرىپ - سەنەم » داستانىدىن)

بەشنچى داستان

زۇلمنڭ بىلەن قابا پەلەك كۆزدە ياشىم قان ئەيلىدى ،
يۇسۇپ كەبى زىلەيخادەك جايىم زىندان ئەيلىدى .

ھەركىم ئەگەر سۆيسە ئۇنى ، سۆيەر كۆرۈپ ئاخىر ئۇنى ،
ئىسمائىلدەك بىر كۈن مېنى بىر يولى قۇربان ئەيلىدى .

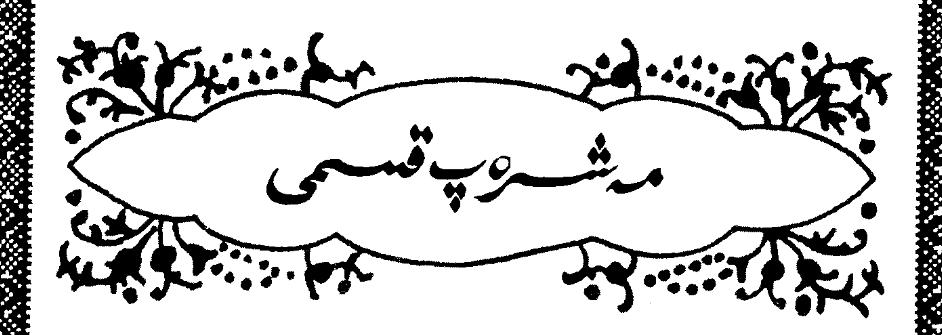
قېنى ئۇل ھەزرىتى ئادەم ، قېنى ئۇل سەرۋىرى ئالەم ،
رۇسۇلغا بولغاي ئۇل ماتەم ، ئۇلارنى گىريان ① ئەيلىدى .

ھەر كىم ئاگا كۆڭۈل باغلاپ ، كېچە ـ كۈندۈز كۆيۈپ ، يىغلاپ ،
بۇلبۇل بوستان ئىنى داغلاپ گۇللەرنى خازان ئەيلىدى .

(« مەسئۇد ـ دىلئارام » داستانىدىن)

---

① گىريان ــ يىغلاش ، يىغلاڭغۇ

بىرىنچى مەشرەپ

بۇ تەنى خاكنى ـ يو روھى راۋاننى نە قىلاي ،
بولمىسا قاشىمدا جانانە بۇ جاننى نە قىلاي .

يارسىز ھەم بادەسىز مەككىگە بارماق نە كېرەك ،
قالغان ئىبراھىمدىن ئۇل ئەسكى دۇكاننى نە قىلاي .

ئۇرايمۇ مەن بېشىمغا سەككىز بېھىشتۇ دوزىخىن ،
بولمىسا ۋەسلى ماڭا ئىككى جاھاننى نە قىلاي .

(مەشرەپ)

ئىككىنچى مەشرەپ

كەل ئەي دىلبەر ، بايان ئەيلەي ساڭا بىر ـ بىر جۇدالىقنى ،
كى شايەت رەھىم ئېتىپ ، سالساڭ ئۆزۈڭگە ئاشنالىقنى .

تامامۇ خانۇمانىمدىن كېچىپ مەن بىر سېنى دەرمەن ،
ئۆزۈڭدىن ئۆزگە بىلمەيدۇ ، ئۆزۈڭ سالدىڭ جۇدالىقنى .

(مەشرەپ)

ئۈچىنچى مەشرەپ

تاكەيدى قىزىل ئۆزىنى زىبا قىلايىن دەپ ،
ئوت ياقتى جاھان مۈلكىگە غەۋغا قىلايىن دەپ .

زىبا سەنەمىم گۈل يۈزىدىن پەردىنى ئالدى ،
ئالەم ئاڭا كۆز سالدى تاماشا قىلايىن دەپ .

خەنجەر قولىدا مەشرەپنى ئۆلتۈرگىلى كەلدى ،
غەۋغايى قىيامەتنى ھۇۋەيدا ① قىلايىن دەپ .

(مەشرەپ)

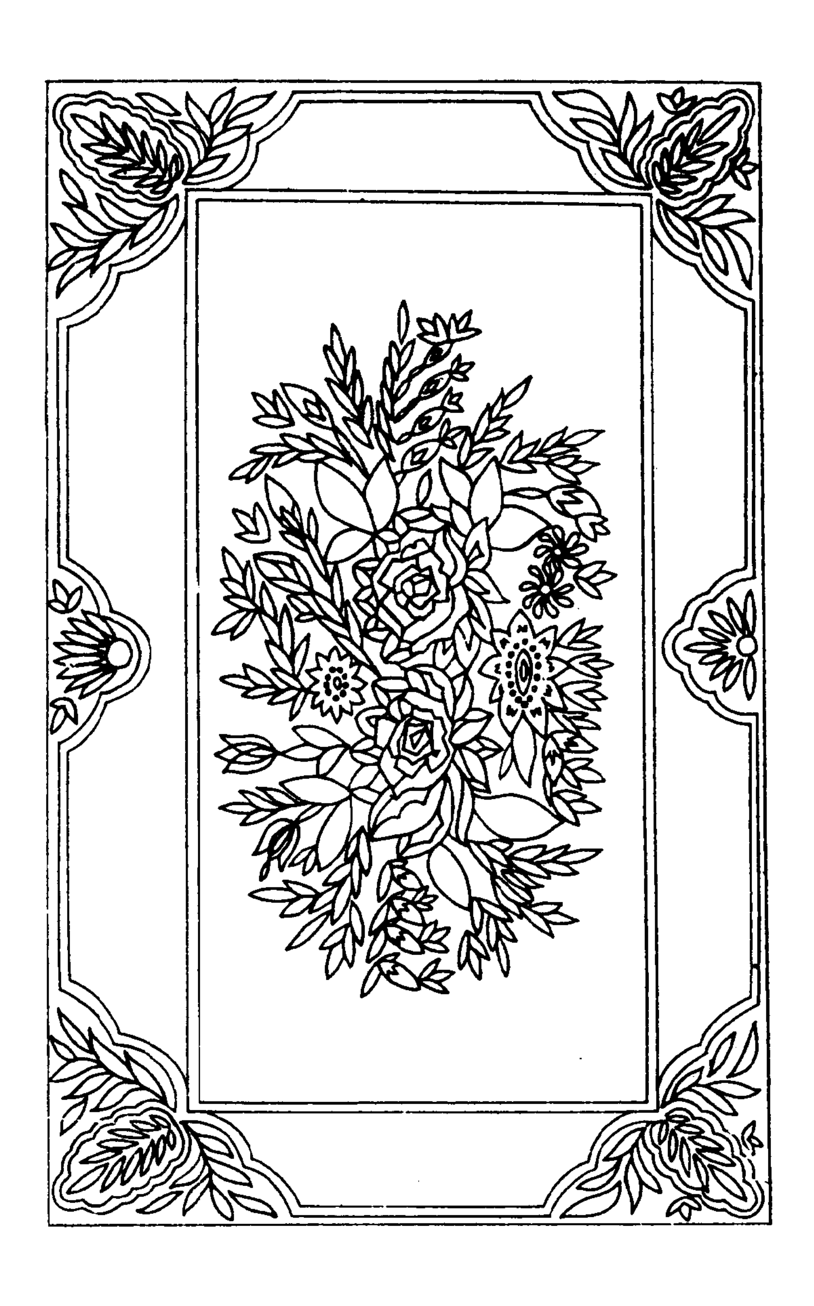
① ھۇۋەيدا ــ ئاشكارە

目　录

大乃额曼部分

达斯坦部分

麦西热甫部分

大乃额曼部分

序　　曲

我用生命的情丝做沙塔尔的琴弦，
用它来诉说不幸者的心酸。

让我奏起木卡姆吧，向她表露心愿，
在她面前，用情感弹出深爱的语言。

都称说胡赛奴和艾且木是木卡姆之祖，
我却愿将更感人的巴雅特轻弹。

我要痛饮爱情的美酒，拼命地弹唱，
让纳瓦木卡姆美曲在失恋人的心中泛起波
　澜。

我弹完一曲再弹一曲，从乌夏克、格则里直到拉
　克，
沉醉中，我又弹起木夏吾来克和潘吉尕。

那依拉克，且比亚特的曲调更加动人，
为迎接晨曦来临，我再把恰尔尕轻弹。

我要翻越爱情的峰峦去和丽人相会，
痛饮欢聚的美酒我要再把斯尕木卡姆轻弹。

哦，来吧，麦西热甫，让我们痛饮一番，
我要一手高举沙塔尔琴，一手高举玉盏。

（麦西热甫）

太　玫

我做了一件善事反而带来上百个苦恼，
我未见成百个好心反而遭受数千次嘲笑。

为生活我已将生命完全置之度外，
也未见各方面用千万钢针刺我心巢。

一旦你心中的爱情被你心爱的人知晓，
也未见对每一个爱示回敬一百个苦恼的人受到
　恶报。

我不服地把白眼仁和黑眼珠投向各方，
它们的作用在这个世界上能差几毫！

啊，朋友，请不要对美人们抱任何希望，
因为我从她们的美丽中什么也未得到。

（纳瓦依）

太孜尾声

哎，纳瓦依在看墓人前从未做过祈祷，
因未见有仙人对祈祷露出过满意的微笑。

（纳瓦依）

怒 斯 赫

情人不向鲁菲提表露誓言，
像花蕾的心如何开放？

算了吧，我不幸的命运由它去吧！
朋友深知我忍受着爱的熬煎，情人哪里知晓？

萨克哟，快给我鲁菲提斟满香酒，
让我心中的忧愁飞向九霄云中。

我要在天国花园里寻找你像图比树匀称的身姿，
你那匀称美丽的身姿未能找到，使我无比失望。

哎，热西提，你要忍受那月亮般情人的熬煎，
那会使你自己心胸开放，生活平安。

（热西提）

舍不得生命，就无法做一个恋人，
不舍得头发，怎能说明信念。

那仙女已答应送给一枝鲜花，
痴情的国王岂能平静自然？

爱种已经深播在我的心田，
爱的火球已在熊熊焚燃。

（则利勒）

怒斯赫尾声

喂，苦行者苏菲，你如不了解麦吉侬的心愿，
就请从则利勒的诗行中去寻探。

（则利勒）

朱　拉

倘若我一刻看不到你，
我就希望你出现在眼前。
我心里从未将你忘记，
只要我还活着就将你爱在心里。

天上不停地下雨，
屋顶上也在往下淌着水滴。
当我思念起心上的情人，
双腿变成骏马，双手变成皮鞭去见你。

（维吾尔民歌）

赛 乃 姆

我心爱的热娜姑娘，
你答应做我的情人。
如果你给我斟上美酒，
我愿和你举杯共饮。

那些虔诚的教民，
嘲讽相爱的情人。
我要用悲叹化成的子弹，
将他击倒在地。

地狱之火被熄灭了，
那是用麦西热甫似的泪雨。
我要用心中的爱火，
再把他烤成干枝。

（麦西热甫）

大赛勒克

快赶上你的马儿，
去越过冰达坂；

我和你相识是幸福，
可也给自己带来了熬煎。

你不看我一眼就离去，
让我孤独的一人在这边？
你那美丽的花园，
能不能是我俩幽会的地点？

百灵鸟唱着动听的歌，
因为它心情畅快；
你给我送来了爱情的愁伤，
我已被你爱的火焰烧僵。

百灵无法飞出铁笼，
我的心被你带去，也无法挣脱你爱的锁链；
情人讲的誓言，
我要牢牢记在心间。

（维吾尔民歌）

小赛勒克

1

我惊叹美酒用火点燃了丽人的面庞，
风儿又将丽人吹拂而去，我神情沮丧。

忧郁悲愁把我焚成路边的尘土，
狂飚劲吹吧，我欲乘风遨游月亮。

我不知世人对我为何恩将仇报，
现在悔不当初，又有什么用场？

我将避开人群奔向荒漠，
情敌们应知道那是块可怖的地方。

（纳瓦依）

倘若我从未钟情于那月容花貌，
我头上不会落下这么多的灾殃。

莫怪我在爱情的道路上情不自禁，

因为这样的事儿我是初次试尝。

（纳瓦依）

2

啊呀呀，我又在为谁悲恸哀鸣，
哎哟哟，我又陷入那凄苦之中。

你的讥讽嘲弄教我无地自容，
啊，由你说去吧，我不再惊恐。

夜里，我惦念着黎明的朝阳，
忧郁之石已击得我千疮百孔。

莫怪我口干舌燥暴跳如雷，
我就是那狂恋的马上英雄。

（纳瓦依）

3

绝不要将你的隐秘去告诉别人，

忧郁的人不要把忧郁告诉无忧的人。

和朋友应要保持一拃距离，
切莫和卑鄙小人为伴同行。

当你有财有势时，亲戚朋友不断，
待到孑然潦倒日，亲人一个也不剩。

悲哀哭泣的人都是些愁苦与共的人，
是一些同心同德苦乐同享的人。

（胡威达）

小赛勒克尾声

啊呀呀，我又在为谁悲恸哀鸣，
哎哟哟，我又陷入那凄苦之中。

（纳瓦依）

帕　西　鲁

让我在你的爱火中熬煎，

让我把你的月貌来浏览。

你芬芳的秀发拂及我的头顶，
我来将你寻找，愿你满足我的心愿。

为了把稀世的珠宝探寻，
我潜入你那咆哮的海湾。

哎，美人儿，若问我这是为了哪桩？
我只为投入你爱情的火山。

看到你的娇容已使我神昏智迷，
我愿做麦吉侬对你狂恋。

快向麦西热甫敞开恩赐的大门，
我要在爱的征途上勇往直前。

（麦西热甫）

我犯了什么罪过，使我忍受爱情的熬煎，
你那美丽的容颜将会导致我失去宝贵的生命。

日夜不息的情思都在围困着我，
就是苏里坦君主也难以平静。

爱情的苦痛像蓝天一样无边无际，
请不要将我淹没在爱的苦井。

别人都喜爱盛开的花朵，而我却只盼着你，
请再莫折磨百灵鸟，因他常期待着你的回应。

凯兰代尔日夜都在哭泣着祷告上帝，
切不可迫使他最后丧失信心。

（凯兰代尔）

帕西鲁尾声

你的娇容使我神昏智迷，
我愿做麦吉侬对你狂恋。

快向麦西热甫敞开恩赐的大门，
我要在爱情的征途上一去不还。

（麦西热甫）

太　喀　特

在绿油油的草地上，
因情人不在身边不停地叹息。
情人啊，你的爱火燃烧着我，
我已变得焦黄，再也无法治愈！

我的双眼久久望着你来的路，
疲倦得没有剩下一点力气。
在受熬煎的这个人世间，
不幸的人只有我无二独一。

这一辈子我再不会有情人，
就是活上一千岁还不如一夕。
在燃烧着的情火面前，
地狱的火只是火星而已。

达斯坦部分

第一达斯坦

哎，我是个想着情人的孤独人，
她那月亮般的笑脸牢牢拴住了我的心。

我日日夜夜在情火中受着熬煎，
哎，穆斯林们，我怎能经受她那月光的迷缠。

啊，人世间再不会有她那样的丽人，
然而像我这样的痴情汉却何止万千！

一会儿见不到你，我会心神不安，
为了你，我诺比提就是献出生命也心甘。

（诺比提）

第二达斯坦

今后你将去一个陌生的地方，
艾里甫，我把你交给了真主。
真主让我们身陷分离的悲伤，
艾里甫，我把你交给了真主。

啊，情人，莫为我离去而悲哀，
不要哭泣，赛乃姆，我还会回来。
像红玫瑰般盛开吧，切莫凋谢，
不要哭泣，赛乃姆，我还会回来。

我怎能不哭，我已伤心透顶，
相爱的心弦被扯断，难觅踪影。
难道这就是我的命中注定，
艾里甫，我把你交给了真主。

巴格达的朱乃迪力是艾里甫的师祖，
除了你，我能向谁倾诉这满腔悲苦。
但愿真主保佑有情人终成眷属，
不要哭泣，赛乃姆，我还会回来。

啊呀呀，情人哟情人，我的乡土，
艾里甫，我把你交给了真主。

《艾里甫与赛乃姆》

第三达斯坦

没去过异地他乡，就不知故乡的可爱，
没有接触过坏人，就不知善道真情的高贵。

得不到情人，我就活不下去，
若没有热恋，怎么区别情人的真伪？

众人的灾难是园田的荒废，
哈台木不来看看，怎能医治伤悲。

有了情人心不伤，光荣牺牲非败亡，
没有爱火来炙烤，怎有纯金铸心扉。

乱发没垂到腰间，很难变成乞讨汉的样子，
不把生命来抛舍，哪会成为痴情的双对。

我阿巴斯王不知晓，也未曾去问过端详，
爱火未曾落在我的头上，怎么知道爱情力量的

《艾里甫与赛乃姆》

第四达斯坦

啊,在那窈窕淑女中,有一双勾魂的黑眼睛,
我只瞧她一眼便难分舍,啊,那勾魂的黑眼睛。

她是仙女面若芙蓉,披红氅乘赤兔巡游天穹,
力挽蛾眉弓射出睫羽箭,啊,那勾魂的黑眼睛。

天堂中神女仙姬何其多,教我愁肠千千结,
她对我微抬纤手轻颌首,啊,那勾魂的黑眼睛。

只见她手握金梳,神姬鬼汉从中秀发梳理,
教我把这欣喜向谁叙说,啊,那勾魂的黑眼睛。

《艾里甫与赛乃姆》

第五达斯坦

你的折磨使我两眼血涌神颓心伤,

我像尤素甫和孜莱哈一样身陷牢房。

谁将她爱恋，她就会杀了谁做祭祀，
哪一天，她把我也做个贡品像伊斯米尔一样。

圣明的人儿在哪，指路的人儿在哪？
去哀悼使者吧，他使他们痛哭凄怆。

人们魂系于他，日日夜夜悲恸哭号，
他焚毁了百灵的绿洲，花儿变得枯黄。

《迪力阿拉木》

1

身躯化为土，灵魂有何用，
身边无美人，生命有何用？

没有美人没有酒，干吗去麦加？
伊布拉音留下的小破店又有何用？

乌拉音为我布下八层天堂和地狱，
见不着美人，阴阳两世对我有何用？

（麦西热甫）

2

来呀，心上人，听我倾诉别恨离愁，

或许她会暗发恻隐心,要我做情人。

为了一个人,我抛去了一切荣华富贵,
只有你明白是你让我在离别中痛苦呻吟。

(麦西热甫)

3

为了更加美艳娇媚,她穿绿又戴红,
为了显示威风,她燃火焚烧西东。

丽人撩开面纱,微微显露美容,
让世人赏心悦目,将她齐声来赞颂。

她手擎寒光利剑,把麦西热甫斩杀,
要将末日来展现,闹得乱哄哄。

(麦西热甫)

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى : ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر
لى چۈنخۇا
ئومۇمىي لايىھىلىگۈچى : رىزۋان تۇردى

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى

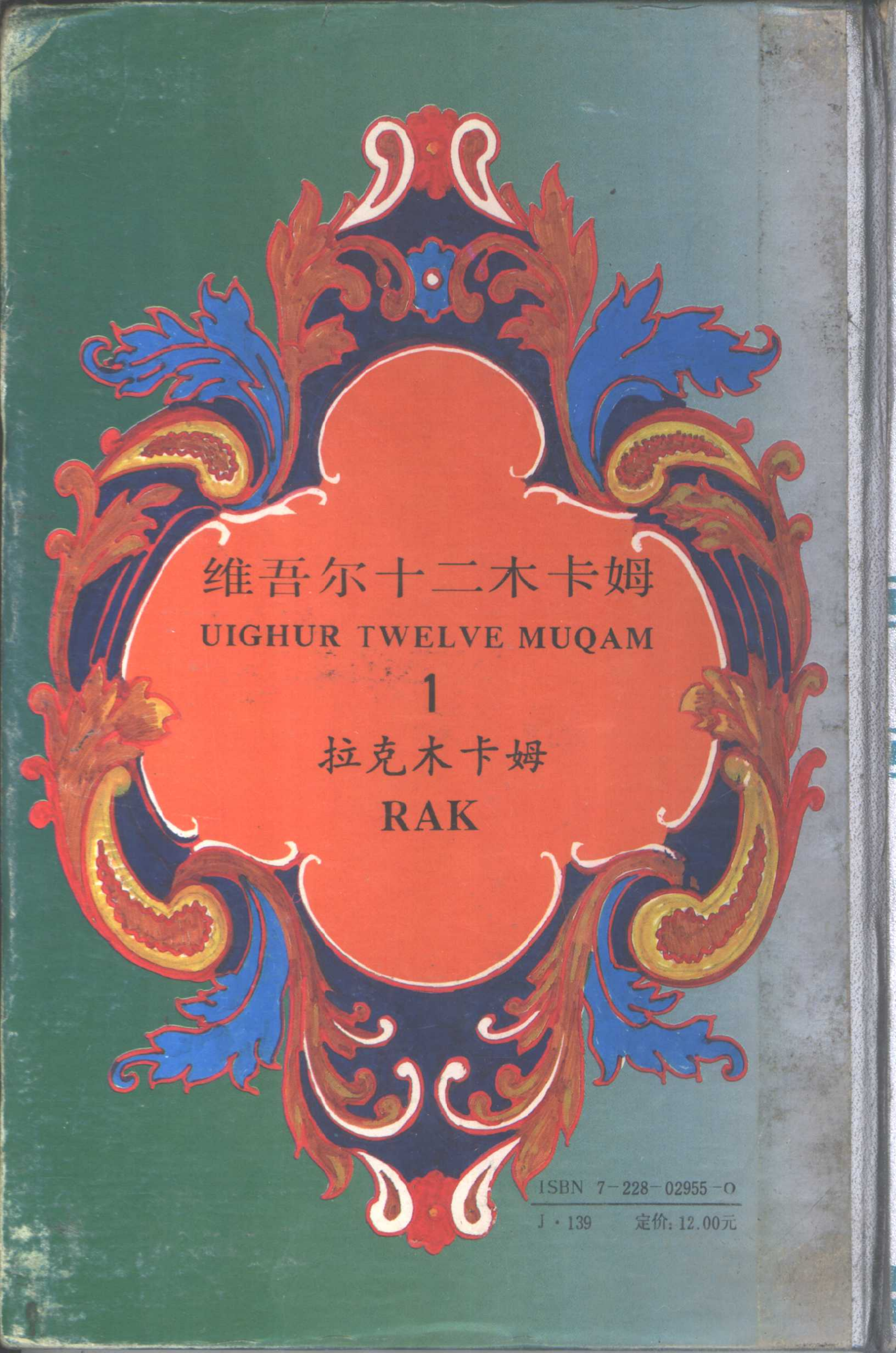
1

راك

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام تەتقىقات ئىلمىي
جەمئىيىتى بىلەن مەدەنىيەت نازارىتى نەشرگە تەييارلىدى

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ۋە تارقاتتى
(ئۈرۈمچى جيەنجۇڭ كوچىسى 54 № پوچتا نومۇرى : 830001)
نوتىسى بېيجىڭ ھازىرقى زامان سەنئەت تەرەققىيات قۇرۇلۇش
شىركىتىدە تىزىلدى
تېكىستى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى كومپيۇتېر ئىشخانىسىدا تىزىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى : 1168×850 م م 32 / 1 باسما تاۋىقى : 6.375 قىستۇرما ۋارىقى : 8
1993 ـ يىل 12 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
1994 ـ يىل 4 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 1800 — 1
ISBN7 — 228 — 02955 — O/J • 139
باھاسى : 12.00 يۈەن

ISBN 7-228-02955-O
J·139 定价：12.00元

[General Information]
书名=维吾尔十二木卡姆　维、汉文　拉克木卡姆　第一木卡姆
作者=新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会，新疆维吾尔自治区文化厅编
页数=177
SS号=10964304
DX号=
出版日期=1993.12
出版社=乌鲁木齐新疆人民出版社